

Pomogács Péter¹ 

A Kínai Népköztársaság és Tajvan katonai úton történő újraegyesítésének kilátásai az orosz–ukrán háború fényében²

A tanulmány a Kínai Népköztársaság és Tajvan közti katonai konfliktus valószínűségét és lehetséges forgatókönyveit vizsgálja, párhuzamba állítva az orosz–ukrán háború tapasztalataival. A szerző fő megállapítása, hogy Tajvan pusztán saját haderejére támaszkodva nem lenne képes elrettenteni a Kínai Népi Felszabadító Hadsereg offenzíváját, azonban a sziget védelmi szempontból kedvező katonaföldrajzi jellemzői, illetve az Egyesült Államok és kelet-ázsiai szövetségeseinek katonai támogatása már elegendő ahhoz, hogy elrettentse Pekinget a támadástól, vagy akár vissza is verjen egy kínai partraszállási kísérletet. Fennáll ugyanakkor a veszélye, hogy Peking az ukrajnai konfliktusból azt a következtetést vonja le, hogy az Egyesült Államok nem lesz hajlandó katonai beavatkozásra Tajvan érdekében egy atomhatalom ellenében. Miközben az egységes Kína katonai eszközökkel történő újraegyesítésének kilátása továbbra is bizonytalan, a globalizált világ gazdaságba ágyazott nemzetközi közösség számára létfontosságú, hogy diplomáciai úton, békés párbeszédrel igyekezzenek a felek elkerülni az esetleges eszkalációt és egy globális válság kialakulását.

Kulcsszavak: Kínai Népköztársaság, Tajvan, újraegyesítés, orosz–ukrán háború, Egyesült Államok

Prospects for Armed Reunification of the People's Republic of China and Taiwan in the Light of The Russo-Ukrainian War

The paper examines the likelihood and possible scenarios of a military conflict between the People's Republic of China and Taiwan, drawing parallels with the experience of the Russo-Ukrainian War. The study concludes that Taiwan would not be able to deter the offensive of the People's Liberation Army by relying solely on its own defence forces. However, Taiwan's defensive military geography coupled with the military support provided by the United States and its East Asian allies are sufficient to deter Beijing from launching an attack or to repel landing operations on Taiwan. There is a risk that Beijing concludes from the Ukrainian conflict that the United States would not be willing to intervene militarily on behalf of Taiwan against a nuclear power. While the prospects of Chinese reunification by military means remain uncertain, it is vital for the international community, embedded in a globalised world economy, that the parties seek to avoid escalation and a global crisis through diplomacy and peaceful dialogue.

¹ Pomogács Péter a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Hadtudományi Doktori Iskola doktori hallgatója. E-mail: pomogacs.peter@gmail.com

² A tanulmány a TKP2021-NVA-16 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NVA pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Keywords: People's Republic of China, Taiwan, reunification, Russo-Ukrainian War, United States

Bevezetés – miért merül fel annak gondolata, hogy Ukrajna után Tajvan lehet a következő globális válságóc?

Az Ukrajna elleni orosz offenzíva 2022. február 24-ei kezdete óta sorra jelennek meg újságcikkek, amelyek arra figyelmeztetnek, hogy „Ukrajna után Tajvan következhet”. Többek között a *The New York Times*,³ a *Politico*,⁴ a *The Economist*,⁵ a *The Wall Street Journal*,⁶ a *The Atlantic*,⁷ valamint Japán legnagyobb és legrégebbi angol nyelvű napilapja, a *The Japan Times*⁸ is foglalkozott az elképzeléssel, miszerint Tajvan körül alakulhat ki a következő, az orosz–ukrán háborúhoz hasonló jelentőségű geopolitikai válság. Az Ukrajna és Tajvan közti párhuzamot azonban nemcsak újságírók, hanem vezető beosztású tisztviselők is megvonták már. Colin H. Kahl, az amerikai Védelmi Minisztérium államtitkára szintén Ukrajnához hasonlította Tajvant, amikor kifejezte reményét, miszerint a kínaiak „levonják a tanulságot Oroszország tapasztalataiból, hogy »Hé, talán [...] nekünk nem kellene ilyesmit tennünk«”.⁹ Biden elnök szintén Kínára és Tajvanra utalt a Kisida Fumio japán miniszterelnökkel közösen tartott sajtótájékoztató során, amikor úgy nyilatkozott, hogy „Az indiai-csendes-óceáni térségben soha nem szabad eltérnünk a status quo erőszakos megváltoztatására irányuló egyoldalú kísérleteket, mint amilyen Oroszország Ukrajnával szembeni agressziója.”¹⁰

A Tajvan és Ukrajna közötti összehasonlítás alapját több tényező adja. A legjelentősebb ezek közül talán a *területi vita* megléte: mind az amúgy is vitatott jogállású Tajvan, mind az egyébként több nemzetközi szerződés által függetlennek elismert Ukrajna szuverenitását vitatja egy vele szomszédos nagyhatalom.

Tajvan (hivatalos nevén a Kínai Köztársaság) szuverén államnak tekinti magát, amely nincs alárendelve Peking politikai akaratának, azonban a Kínai Népköztársaság mindössze Kína egy renegát tartományaként tekint Tajvanra. A világ országainak többsége (köztük az Amerikai Egyesült Államok és Magyarország is) az „egy Kína” elvnek megfelelően elismeri a Kínai Népköztársaság kormányát Kína egyetlen törvényes kormányaként, ezzel egyidejűleg viszont fenntartja nem hivatalos kapcsolatait Tajvannal, és nem ismeri el a Kínai Népköztársaság Tajvan feletti fennhatóságát. A világon jelenleg csak 13 olyan ország van, amely az „egy Kína” elv pekingi értelmezésével ellentétben a tajvani kormányt

³ Lopez, German: *Is Taiwan Next?* [online], 2022. 03. 20. Forrás: nytimes.com [2023. 07. 04.].

⁴ Zweig, David: *Will Taiwan be the Next Ukraine?* [online], 2022. 03. 14. Forrás: politico.eu [2023. 07. 04.].

⁵ McShane, Roger: *Will Taiwan be the Ukraine of Asia?* [online], 2022. 11. 18. Forrás: economist.com [2023. 07. 04.].

⁶ Trofimov, Yaroslav – Wang, Joyu: *Taiwan's Impossible Choice: Be Ukraine or Hong Kong*. [online], 2023. 07. 05. Forrás: wsj.com [2023. 07. 24.].

⁷ Schuman, Michael: *Is Taiwan Next?* [online], 2022. 02. 24. Forrás: theatlantic.com [2023. 07. 04.].

⁸ Dominhuez, Gabriel: *Is Taiwan the Next Ukraine? It's More Complicated*. [online], 2023. 02. 19. Forrás: japantimes.co.jp [2023.07.04.].

⁹ Lopez, C. Todd: *China May Draw Lessons From Russian Failures in Ukraine*. [online], 2022. 09. 08. Forrás: defense.gov [2023. 07. 04.].

¹⁰ The White House: *Remarks by President Biden and Prime Minister Kishida Fumio of Japan in Joint Press Conference*. [online], 2022a. Forrás: whitehouse.com [2023. 07. 04.].

ismeri el Kína legitim kormányának.¹¹ Ennek oka, hogy Peking nem hajlandó diplomáciai kapcsolatokat fenntartani olyan országokkal, amelyek diplomáciailag elismerik a szuverén Kínai Köztársaságot.¹² A Kínai Népköztársaság még katonai megtorlást is kilátásba helyez, amennyiben Tajvan megszegné a két kormány között megkötött 1992-es egyezményt, teljes függetlenségre törekedne, és esetleg kikiáltana egy Kínától már nevében is elkülönülő „Tajvani Köztársaságot”.¹³

A 2013–2014-es Majdan téri tüntetéssorozatot követően Oroszország 2014-ben megszállta és annektálta a Krím félszigetet, majd 2014 és 2022 között szeparatista törekvéseket támogatott Donyeck és Luhanszk megyékben, a 2022. februári támadás óta pedig Oroszország több, a nemzetközi jog szerint Ukrajna részét képező megye területét megszállás alatt tartja, amelyek közül négyet (Donyeck, Luhanszk, Herszon, Zaporizzsja) egyoldalúan magához csatolt, a 2022 szeptemberében vitatott körülmények között megtartott helyi népszavazásokat követően.¹⁴ Orosz állami vezetők több alkalommal is kijelentették, hogy Ukrajna egyszerűen nem létezik.¹⁵

Az Ukrajna és Tajvan közti összehasonlítás alapját adja még *geopolitikai jelentőségük*. Mind Tajvan, mind Ukrajna stratégiai fontosságú a saját régiójában. Tajvant gazdasági ereje és jelentős globális technológiai központként (például a chipgyártásban) betöltött szerepe teszi kulcsfontosságúvá Kelet-Ázsiában. Az úgynevezett első szigetlánc részeként pedig földrajzi elhelyezkedéséből fakadóan stratégiai jelentőségű Kína és az Egyesült Államok számára egyaránt, mivel Tajvan segítségével a kontinentális Kínát el lehet zárni a világtengerektől.

Az Oroszország és az Európai Unió, illetve a NATO között fekvő Ukrajna Huntington szerint történelmileg kulturális és katonai ütközőzónának tekinthető,¹⁶ illetve gazdasági szempontból az európai fosszilis energiahordozó-kereskedelem jelentős tranzitországa. Az orosz stratégiai gondolkodás szerint Ukrajna felől Oroszország magterületét nem védi a folyóknál komolyabb természeti akadály, ezért földrajzi értelemben nyitott és sebezhető Ukrajna felől, és egy szétbontakozó támadó haderő számára Ukrajna optimális Oroszország elleni felvonulási területnek. Nem elhanyagolható, hogy a Krím félszigeten található Szevasztopol, amely Oroszország egyetlen jelentős meleg tengeri hadikikötője. Oroszországnak stratégiai érdeke, hogy ellenőrizze Ukrajnát, és ütközőzónának használja.

Az összehasonlítás a *globális hatalmi dinamika* tágabb összefüggéseiből is adódik, így Oroszország és Kína között is lehet párhuzamot vonni. A Szovjetunió széthullását

¹¹ Cheung, Eric: *Honduras Establishes Diplomatic Ties with China, Severs Them with Taiwan*. [online], 2023. 03. 26. Forrás: cnn.com [2023. 07. 04.].

¹² 1949-ben még az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) alapító tagja volt Tajvan (Kínai Köztársaság), és hosszú ideig állandó tagja volt az ENSZ Biztonsági Tanácsának is egészen 1971-ig. Ekkor az ENSZ a 2758-as számú rendelettel megfosztotta tagságától, és helyette a Kínai Népköztársaságot ismerte el hivatalosan. Forrás: United Nations: *Restoration of the Lawful Rights of the People's Republic of China in the United Nations*. [online], 1971. 10. 25. Forrás: digitallibrary.un.org [2023. 08. 11.].

¹³ Maizland, Lindsay: *Why China-Taiwan Relations Are So Tense*. [online], 2023. 04. 18. Forrás: cfr.org [2023. 07. 04.].

¹⁴ Waterhouse, James: *Ukraine war: Russia Claims Win in Occupied Ukraine 'sham' referendums*. [online], 2022. 09. 27. Forrás: bbc.com [2023. 07. 04.].

¹⁵ Porter, Tom: *Putin Claimed a 400-Year-Old Map Proved Ukraine Isn't a Real Country, Not Noticing It Has 'Ukraine' Written on It*. [online], 2023. 05. 24. Forrás: businessinsider.com [2023. 07. 04.].

¹⁶ Huntington, Samuel P. (2019): *A civilizációk összecsapása és a világrend kialakulása*. Budapest: Európa, [1996], 270.

és az 1990-es évekbeli gazdasági válságot követően Oroszország befolyása jelentősen csökkent. Az országnak gazdasági zavarokkal, politikai instabilitással és korábbi szatellitállamainak elvesztésével kellett szembenéznie. Ebben az időszakban Moszkva figyelme nagyrészt befelé fordult, miközben gazdasági és politikai szerkezetátalakítással küzdött. A politikai irányítás megszilárdítását, valamint a 2000-es években a szénhidrogének világpiaci árának emelkedéséből fakadó mérsékelt gazdasági fellendülést követően Oroszország a 2008-as grúzai és a 2014-es ukrajnai fellépésével bizonyította, hogy képes és hajlandó is katonai erőt alkalmazni a saját maga által deklarált befolyási övezetében.

A kínai polgárháborúban (1927–1949) a Kínai Kommunista Párt győzedelmeskedett, és létrehozta a Kínai Népköztársaságot. A kommunista Kína (az 1990-es évekbeli Oroszországhoz hasonlóan) közel fél évszázadig a belügyeit helyezte előtérbe, a gazdasági reformokra és a politikai irányítás megszilárdítására összpontosított. Az 1990 utáni gyors ütemű gazdasági fejlődésének köszönhetően a 21. században Kína már a világgazdaság megkerülhetetlen szereplőjévé vált, ebből fakadóan jelentősen megnövekedett a befolyása és a magabiztossága is, aminek egyenes következménye, hogy bátrabban lép fel a tajvani szeparatista törekvésekkel és a kelet-ázsiai regionális vetélytársakkal szemben. A nemzetközi közösségben jogosan merül fel az aggodalom, hogy az Amerikai Egyesült Államokéval vetélkedő kínai ipari-gazdasági komplexumra támaszkodva Peking katonai erővel érvényesíti akarát az általa megfogalmazott befolyási övezetében, kezdve a kontinentális Kína és Tajvan katonai erővel történő újraegyesítésével.

A nemzetközi aggodalmat fokozza, hogy mindössze egy évvel az orosz offenzíva kezdete után a CIA igazgatója, William Burns egy 2023. február 26-ai televíziós interjúban elmondta, hogy a CIA értesülései szerint Hszi Csin-Ping elnök kiadta a parancsot a Népi Felszabadító Hadsereg vezérkarának, amelynek értelmében 2027-ig a kínai haderőnek képessé kell válnia Tajvan megszállására. Ez persze nem azt jelenti, hogy 2027-ben Peking meg is kísérelje elfoglalni a szigetet, de egy konkrét dátum kitűzése mindenképp jelzésértékű.¹⁷

A Kínai Népköztársaság történelemre alapozott követelései és a nemzeti újraegyesítés pekingi narratívája

Tajvan jogállásának kérdése továbbra is vitatott téma a nemzetközi kapcsolatokban, különösen Peking nemzeti újraegyesítéséről szóló narratívájából fakadóan. A Kínai Népköztársaság rendszeresen hivatalos közleményekben nyilvánítja ki a Tajvan feletti fennhatóságát, azt Kína területének szerves és elválaszthatatlan részének tekinti. A kínai történelmi területi követelések megértéséhez vissza kell tekinteni a kínai polgárháború időszakára. A polgárháború végén, 1949-ben a Mao Ce-tung vezette Kínai Kommunista Párt győzedelmeskedett a Csang Kaj-sek vezette Kuomintang felett, és megalapította a Kínai Népköztársaságot Kína kontinentális részén. A legyőzött nacionalista kormány és közel kétmilliónyi támogatója Csang Kaj-sek vezetésével Tajvanra vonult vissza,

¹⁷ Yen, Hope: *CIA Chief: China Has Some Doubt on Ability To Invade Taiwan*. [online], 2023. 02. 26. Forrás: apnews.com [2023. 07. 04.].

és Tajpejt tette meg ideiglenes fővárossá.¹⁸ A szigetet a szárazföldtől elválasztó, mintegy 160–220 kilométer széles Tajvani-szoros 1949-ben kellően hatékony akadályt jelentett, amelyet a kommunista erők hadihajók és partra szállító képességek hiányában nem tudtak átszelni. Azóta a Kínai Népköztársaság Tajvanra úgy tekint, mint renegát tartományra, amelyet újra kell egyesíteni a kontinentális Kínával. Peking érvelése szerint Tajvannak Kína egy tartományát képező státusza az ókorra nyúlik vissza, és ezt történelmi dokumentumok segítségével igyekszik alátámasztani.¹⁹ Peking követelései tehát a történelmi események értelmezésében és az „egy Kína” elvben gyökereznek, amely szerint egyetlen Kína létezik, amelynek Tajvan és a kontinentális Kína egyaránt része.

A pekingi narratíva egyik jelentős forrása a Kínai Népköztársaság Államtanácsának Tajvani Ügyek Hivatala és az Államtanács Tájékoztatási Hivatala által kiadott *Tajvan kérdése és Kína újraegyesítése az új korszakban* című fehér könyv, amelyet 2022 augusztusában adtak ki Nancy Pelosi-nak, az amerikai képviselőház elnökének tajvani látogatását követően. 2000 óta ez az első fehér könyv, amely kifejezetten Tajvan jogállásával foglalkozik,²⁰ és amely a tajvani kérdés történelmi, jogi és politikai aspektusainak mélyreható elemzését tartalmazza. A dokumentum hangsúlyozza, hogy Kína újraegyesítése nem pusztán területi kérdés, hanem a nemzeti méltóság és szuverenitás kérdése is. Azzal érvel, hogy a Kínai Népköztársaság követeléseit történelmi tények és a nemzetközi jog támasztja alá, beleértve az ENSZ Közgyűlésének 2758. számú határozatát, amely a Kínai Népköztársaságot „Kína egyetlen legitim képviselőjeként”²¹ ismerte el. Rávilágít továbbá a nemzetközi közösség viszonylagos konszenzusára, miszerint csak egy Kína létezik, és Tajvan annak része.²² A dokumentum amellet érvel, hogy Tajvan mindig is Kína elidegeníthetetlen része volt, és átfogó képet ad Peking újraegyesítéssel kapcsolatos álláspontjáról. A fehér könyvben bemutatott narratíva a nemzeti újraegyesítésről azt a gondolatot járja körül, hogy Tajvan újraegyesítése az anyaországgal történelmi szükségesség és a kínai nép jogos törekvése. Hangsúlyozza az újraegyesítésből származó gazdasági, kulturális és társadalmi előnyöket, és azt a nemzeti megfiatalodás felé tett döntő lépésként mutatja be.²³ A dokumentum felvázolja a Kínai Népköztársaság konfliktusmentes újraegyesítésre irányuló politikáját is, és párbeszédet, tárgyalásokat, valamint békés eszközöket javasol a tajvani kérdés megoldására.²⁴

A Kínai Népköztársaság narratívája az újraegyesítésről nem általánosan elfogadott. A tajvani kormány fenntartja saját identitásának és szuverenitásának létjogosultságát. Tajvannak saját alkotmánya, kormánya, hadereje és nemzetközi kapcsolatai vannak, a kínai nép államiságának legitim képviselőjeként tekint önmagára, amely elkülönül

¹⁸ Tworkowski, Bogdan: *China-Taiwan Relations and Their Implications for International Security*. [online], 2023. 02. 20. Forrás: btip.ka.edu.pl [2023. 07. 06.] 31.

¹⁹ The Taiwan Affairs Office of the State Council and The State Council Information Office: *The Taiwan Question and China's Reunification in the New Era*. [online], 2022. 08. Forrás: china-embassy.gov.cn [2023. 05. 21.] 3.

²⁰ Millson, Alex: *China's First White Paper on Taiwan Since Xi Came to Power — In Full*. [online], 2022. 08. 10. Forrás: bloomberg.com [2023. 07. 06.].

²¹ The Taiwan Affairs Office of the State Council and The State Council Information Office 2022: 5.

²² The Taiwan Affairs Office of the State Council and The State Council Information Office 2022: 6.

²³ The Taiwan Affairs Office of the State Council and The State Council Information Office 2022: 14.

²⁴ The Taiwan Affairs Office of the State Council and The State Council Information Office 2022: 11.

a Kínai Népköztársaságtól, habár formálisan nem nyilvánította ki függetlenségét az egyesült Kínától.²⁵ A tajvani Kontinentális Ügyek Tanácsa a fehér könyvben leírtakat Peking „vágyalma és a tények figyelmen kívül hagyása”-ként minősítette.²⁶ Emellett az államok többsége, különösen azok, amelyek értékelik a demokratikus elveket, nem hivatalos kapcsolatokat tartanak fenn Tajvannal, elismerve annak létjogosultságát. Amellett érvelnek, hogy Tajvan státuszát békés párbeszéddel és a tajvani nép egyetértésével kell meghatározni. Ezek az országok gyakran tartózkodnak attól, hogy állást foglaljanak Peking követeléseivel kapcsolatban, hangsúlyozva a térségbeli béke és stabilitás fenntartásának fontosságát.²⁷

A Kínai Népköztársaság és Tajvan kapcsolata napjainkban

2022. augusztus 2–3-án Nancy Pelosi, az amerikai képviselőház elnöke, az Egyesült Államok harmadik legmagasabb közjogi méltósága a képviselőház öt tagjából álló küldöttség élén indult tajvani látogatására. Huszonöt éve nem járt a Kínai Köztársaságban ilyen magas rangú amerikai köztisztviselő.²⁸ Röviddel távozását követően a Kínai Népköztársaság Népi Felszabadító Hadserege Tajvan szigetéhez példátlanul közeli, nagyszabású gyakorlat-sorozatot indított. Az éleslövészetet is magában foglaló, Tajvan bekerítésére kísértetiesen hasonlító gyakorló műveletek során számos kínai harci repülőgép és hadihajó hatolt át a kontinentális Kína és Tajvan közötti csatorna közepén húzódó, középvonalnak vagy Davis-vonalnak²⁹ nevezett informális határon, amely már 70 éve választja el egymástól a kínai és a tajvani haderőket. Ezzel egyidejűleg a kínai Keleti Hadszintér Parancsnokság erői a szigetet körülvevő hat kijelölt zónában számos nagy tűzerjű csapásmérő gyakorlatot hajtottak végre, ami aggodalmat keltett azzal kapcsolatban, hogy e tevékenységek célja egy tengeri és légi blokádnak, esetleg egy invázió előkészítése.³⁰ A Népi Felszabadító Hadsereg rakétakísérletei a Tajvantól keletre fekvő vizeket érintették elsősorban, illetve a jelentések szerint előfordult olyan eset, amikor néhány rakéta a sziget fölött repült át, öt rakéta pedig Japán kizárólagos gazdasági övezetében csapódott a tengerbe.³¹ Anthony Blinken amerikai külügyminiszter válaszul elítélő nyilatkozatot adott ki, amelyben „szélsőségesnek,

²⁵ Nachman, Lev – Hioe, Brian: *No, Taiwan's President Isn't 'Pro-Independence'*. [online], 2020. 04. 23. Forrás: thediplomat.com [2023. 07. 06.].

²⁶ Ip, Cyril: *Beijing's Taiwan White Paper: The Messages for Home and Abroad*. [online], 2022. 08. 10. Forrás: scmp.com [2023. 07. 06.].

²⁷ *EDITORIAL: Sharing Responsibility for Peace*. [online], 2023. 05. 24. Forrás: taipeitimes.com [2023. 08. 11.].

²⁸ Johnson, Jesse: *Pelosi Becomes Highest-Ranking U.S. Official To Visit Taiwan in 25 Years*. [online], 2022. 08. 03. Forrás: japantimes.co.jp [2023. 07. 09.].

²⁹ A Tajvani-szorosban a kínai és a tajvani felségvizeket és légteret elválasztó középvonalat az 1954-es amerikai-tajvani kölcsönös védelmi szerződésben jelölték ki. Nevét Benjamin O. Davis dandártábornokról, a 13. légi hadsereg parancsnokhelyetteséről – 1954 és 1955 között a Tajvanon állomásozó 13. ideiglenes repülőcsoport parancsnoka – kapta. Forrás: Micallef, Joseph V.: *Why Taiwan Will Be at the Center of the China-US Rivalry*. [online], 2021. 01. 06. Forrás: military.com [2023. 08. 11.].

³⁰ Lendon, Brad: *China To Hold Live Ammunition Military Drills Around Taiwan as Pelosi Visits*. [online], 2022. 08. 02. Forrás: cnn.com [2023. 07. 09.].

³¹ McCurry, Justin: *China Missile Drills Around Taiwan a Threat to Regional Security, Says Japan PM*. [online], 2022. 08. 05. Forrás: theguardian.com [2023. 07. 09.].

aránytalannak és szükségtelenül eszkalálóknak” ítélte Kína katonai válaszlépését a képviselőház elnökének látogatására.³²

Peking már a látogatást megelőzően is meglehetősen agresszív nyelvezetet használt Tajvannal szemben, és az elmúlt években – Tajvan és támogatói szerint – provokatív tevékenységet folytatott a sziget közelében levegőben és tengeren egyaránt. A Népi Felszabadító Hadsereg katonai gyakorlatokat folytatott a sziget körül, amelyek célja a Tajvannal való esetleges konfliktusra való felkészülés. Hszi Csin-ping, amióta 2012-ben a Kínai Népköztársaság elnöke lett, többször is világosan jelezte, hogy Peking az újraegyesítést a „kínai álm”, vagyis az erős kínai nemzet megújulásának elkerülhetetlen feltételévé tette. A folyamatnak nincs világosan meghatározott ütemterve, de Hszi nyilatkozatai és Kína nemrégiben kialakult, erős globális és regionális pozíciója egyaránt arra utal, hogy Tajvan „visszaintegrálását” személyes örökségének részévé kívánja tenni.³³ Bár Peking csak a békés újraegyesítést hangsúlyozza, egyetlen lehetőség sincs kizárva. Idővel egyre kevesebb tajvani tekinti magát kínainak, és egyre erősebben ellenzik a kontinentális Kínához való csatlakozást.³⁴ Caj Jing-ven tajvani elnök 2016-os első és 2020-as második választási sikerét követően megromlott a Peking és Tajpej közötti viszony, és ez meggyőzte Pekinget arról, hogy a békés újraegyesítés lehetősége túl messzire került. 2020 júniusában, amikor a pekingi kormányzat egy új nemzetbiztonsági törvény bevezetésével növelte befolyását Hongkong felett, a tajvaniak meggyőzésének lehetősége az „egy ország, két rendszer” elképzelés életképességéről tovább csökkent, és inkább megerősítette őket abban, hogy ne akarjanak csatlakozni a diktatórikus anyaországhoz.³⁵ Az a feltételezés, hogy a békés újraegyesítés csak elméleti megoldás és a tajvaniak ellenállása miatt gyakorlatilag kivitelezhetetlen, tovább erősíti a pekingi vezetésben a probléma erővel történő megoldásának gondolatát, amely magyarázatot ad Tajvan légtérének rendszeressé vált szándékos megsértésére.

Peking az utóbbi években eltért a korábban bevett gyakorlattól, miszerint a Tajvani-szorost nemzetközi vizeknek ismerte el, ehelyett a szoros egésze feletti fennhatóságot követeli magának, és ezzel megkérdőjelezi az indiai-csendes-óceáni térségben garantált szabad hajózás nemzetközileg elismert elveit. Peking ragaszkodik ahhoz az állásponthez, hogy a Tajvani-szoros Kína kizárólagos gazdasági övezetébe tartozik, és más államok hajói nem hajózhatnak át rajta Peking jóváhagyása nélkül. A kínai külügyminisztérium határozottan nyilatkozza ki a kormány véleményét, miszerint „Kína fennhatósággal és joghatósággal rendelkezik a Tajvani-szoros felett”.³⁶ Peking nyilatkozatai feltehetően jogalapot kívánnak teremteni arra, hogy a jövőben Kína megtagadhassa a Tajvani-szorosba való belépést más

³² U.S. Department of State: *Secretary Antony J. Blinken At a Press Availability*. [online], 2022. 08. 05. Forrás: state.gov [2023. 07. 09.].

³³ Szilágyi Judit: The State of the Cross-Strait Affairs. In Neszmélyi György Iván (szerk.): *Changing Trade and Investment Relations of the Taiwanese Economy*. [online], 2022. Forrás: uni-bge.hu [2023. 07. 09.] 72.

³⁴ Kuo, Mercy A.: *Cross-strait Crisis and Taiwan's National Identity*. [online], 2022. 09. 12. Forrás: thediplomat.com [2023. 07. 09.].

³⁵ Szilágyi 2022: 73.

³⁶ Zhen, Liu: *China Insists It Has Sovereign Rights Over Taiwan Strait*. [online], 2022. 06. 13. Forrás: scmp.com [2023. 07. 09.].

államok hajói számára. Az amerikai álláspont szerint viszont a Tajvani-szoros nemzetközi vizeknek minősül, ahol a nemzetközi jog garantálja a hajózás és az átrepülés szabadságát.³⁷

Az egyre konfrontatívabb pekingi álláspontra válaszul a tajvani kormány intézkedéseket hozott a katonai készség fokozására. Ezek közé tartozik a kötelező katonai szolgálat négy hónapról egy évre történő meghosszabbítása,³⁸ a tartalékos erők új képzési programjának kidolgozása és a védelmi kiadások növelése.³⁹ Az ukrajnai konfliktus miatt aggodó tajvani civilek részére polgári védelmi szemináriumokat kezdtek szervezni egy esetleges invázióra készülve. Ezen túlmenően a közvélemény-kutatások azt mutatták, hogy a Tajvanon hagyományosan népszerűtlen katonai reformok támogatottsága is megnőtt.⁴⁰

Tajvan védelmi szempontból jelentős földrajzi adottságai

Tajvan szigete 395 kilométer hosszú és 145 kilométer széles, területe nem nagyobb a Dunántúlnál, mindössze 35 961 km². Lakossága 23,5 millió fő, amely főként a sziget nyugati partja mentén, a kontinentális Kína felőli oldalon lakik. A szigetet a kontinenstől a 160–220 kilométer széles Tajvani-szoros választja el. Tajvan ellenőrzi a Tajvani-szorosban fekvő Pescadores- (más néven Penghu-) szigetcsoportot, valamint a Macu- és Kinmen-szigeteket, amelyek közvetlenül a Kínai Népköztársaság Fucsien tartományának partjainál fekszenek. Emellett Tajvan ellenőrzése alatt áll a Dél-kínai-tengeren fekvő Pratas-sziget és Tajping-sziget, de Tajpej több vitatott hovatartozású szigetre is jogot formál a Dél-kínai-tengeren: a Parcel- és a Spratly-szigetcsoportok egészére, illetve a Kelet-kínai-tengeren Japán által ellenőrzött Szenkaku-szigetekre.⁴¹

Tajvant északon a Kelet-kínai-tenger, keleten a Filippínó-tenger, délkeleten pedig a Dél-kínai-tenger határolja. A szigetet észak–déli irányban futó, átlagosan 2000–3000 méter magas hegyvonulat szeli át, nyugaton lankás dombokkal és füves síkságokkal. A keleti part sziklás, meredek, zord és ritkábban lakott. A sziget kétharmada hegyvidéki, ami a védekezés szempontjából fontos jellemző. Mivel Tajvan éghajlata trópusi-szubtrópusi, nagyon heves esőzéseknek van kitéve, illetve április és szeptember között tájfunok sújtják, különösen a keleti partvidéket.⁴² A földrajz szabta meg Tajvan nagyobb városainak és kikötőinek elhelyezkedését, amelyek túlnyomórészt a mérsékeltbb időjárású és síkvidéki nyugati part mentén találhatóak.

Katonaföldrajzi szempontból Tajvan nyugatról érkező katonai fenyegetésekkel szemben a legsebezhetőbb, így a sík nyugati partszakasz hozzáférésgátló és területmegtagadó

³⁷ Wilson, Alex: *China Asserts Jurisdiction Over Taiwan Strait, Shuns 'International Waters' Stance by US*. [online], 2022. 06. 14. Forrás: stripes.com [2023. 07. 09.].

³⁸ Wang, Fan: *Taiwan Extends Mandatory Military Service to One Year*. [online], 2022. 12. 27. Forrás: bbc.com [2023. 07. 09.].

³⁹ Hill, John: *Taiwan Defence Modernisation Spurs Spending*. [online], 2023. 04. 03. Forrás: naval-technology.com [2023. 07. 09.].

⁴⁰ U.S.–China Economic and Security Review Commission: *2022 Report to Congress*. [online], 2022. 11. Forrás: uscc.gov [2023. 07. 09.] 592.

⁴¹ Karalekas, Dean: *Dashing Lines and Faking History: The Complicated History of Taipei's Maritime Claims*. [online], 2022. 06. 24. Forrás: e-ir.info [2023. 07. 12.].

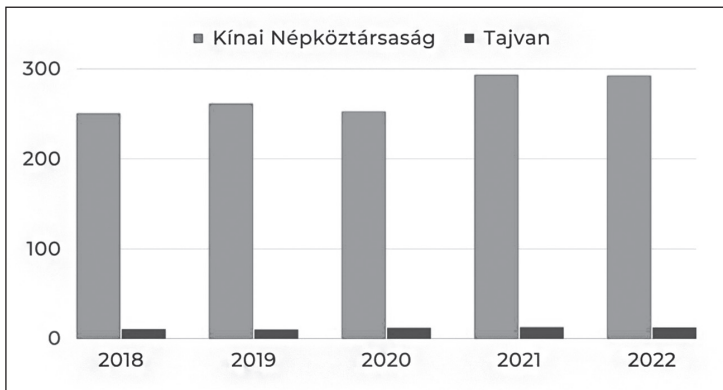
⁴² Lyon, Peter – Michael, Roi: *Military Aggression Against Taiwan by the People's Republic of China (PRC)*. [online], 2023. április. Forrás: drdc-rddc.gc.ca [2023. 07. 12.] 15.

(Anti-Access/Area Denial, A2/AD) eszközökkel történő ellenőrzése kritikus a sziget védelme szempontjából. Ugyan hegyek nem védik a nyugati partot, de a Tajvan éghajlatára jellemző heves esőzések gyakran sártengerré változtatják a partszakaszt, ami kedvezőtlen tulajdonság egy partra szállni kívánó haderő szempontjából. További akadályozó tényező, hogy a nyugati parton a sekély vízzel borított iszapos meder 3–8 kilométer mélyen nyúlik be a tengerbe, ami csapdát jelenthet bármely partraszálló erő számára, főleg apály idején. A terep emelkedése a nyugati partok felől a sziget belseje felé ráadásul arra kényszeríti a támadó felet, hogy lejtőn felfelé harcoljon.⁴³ A sziget közepén húzódó hegyvonulat és dombok fedezetet nyújtanak Tajvan védelmi erői számára a kontinensről indított nagy hatótávolságú fegyverekkel, a légierővel és a flotta tüzérségi tüzével szemben.

Az év 5-6 hónapját lefedő monszunidőszak a szoroson keresztüli hadművelet időzítését egy évben 6-7 hónapra korlátozza, a műveleteket legkorábban szeptemberben-októberben lehet elkezdeni, és legkésőbb márciusig-áprilisig le kell zárni.⁴⁴ Monszun idején ugyanis a gyakori heves esőzés a Tajvani-szorosban rendkívül rövid idő alatt nullára csökkenti a látótávolságot, ami az erős széllel párosítva igen veszélyessé teszi a szorosban való hajózást, egy partraszállás szervezett végrehajtása pedig egyenesen lehetetlenné válik.⁴⁵

A kínai és tajvani katonai erőviszonyok

A Kínai Népköztársaság és Tajvan közti egyenlőtlen erőviszonyokat a leglátványosabban a védelmi költségvetésük közti különbséget illusztráló grafikon jeleníti meg:



1. ábra: A Kínai Népköztársaság és Tajvan védelmi költségvetése 2018–2022 között (Mrd USD)

Forrás: a szerző szerkesztése⁴⁶

⁴³ Shambaugh, David: *A Matter of Time: Taiwan's Eroding Military Advantage*. [online], 2000, 23:2. Forrás: brookings.edu [2023. 07. 12.] 122.

⁴⁴ Singh, Mandip: *A Possible Strategy for the Defense of Taiwan*. [online], 2023. 06. 19. Forrás: isdp.eu [2023. 07. 12.] 2.

⁴⁵ Shambaugh 2000: 122–123.

⁴⁶ Szám adatok forrásai: Tian, Nan et al.: *Trends in World Military Expenditure, 2018*. [online], 2019. 04. Forrás: sipri.org [2023. 07. 17.] 2.; Tian, Nan et al.: *Trends in World Military Expenditure, 2019*. [online], 2020. 04. Forrás: sipri.org [2023. 07. 17.] 2.; Lopes da Silva, Diego – Tian, Nan – Marksteiner, Alexandra: *Trends in World Military Expenditure, 2020*. [online], 2021. 04. Forrás: sipri.org [2023. 07. 17.] 2.; Lopes da Silva, Diego et al.: *Trends in World Military Expenditure, 2021*. [online], 2022. 04. Forrás: sipri.org [2023. 07. 17.] 2.; Tian, Nan et al.: *Trends in World Military Expenditure, 2022*. [online], 2023. 04. Forrás: sipri.org [2023. 07. 17.] 2.

A svéd Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) kutatóintézet által közzétett adatok alapján Tajvan védelmi költségvetése 2022-ben 12,5 milliárd USD volt, amely éves GDP-jének 1,6%-át tette ki, és ezzel a világ 20. legnagyobb védelmi költségvetése volt. Ezzel szemben a Kínai Népköztársaság védelmi költségvetése ugyanebben az évben a SIPRI számítása szerint 292 milliárd USD-t tett ki, amely a 2022-es kínai GDP 1,6%-át tette ki, azaz Peking a világ 2. legnagyobb védelmi költségvetésével rendelkezett az Egyesült Államok után.⁴⁷ Hozzá kell tenni, hogy a Kínai Népköztársaság védelmi költségvetésére vonatkozó számadatot csak becsülni lehet, mivel a Peking által közzétett hivatalos adatok hitelességét a szakértők kétségbe vonják. Az átláthatóság teljes hiánya miatt Kína védelmi költségvetése valószínűleg jelentősen nagyobb az általa bevallottnál. Azonban a SIPRI adataiból kiindulva is legalább 23-szor nagyobb költségvetésből gazdálkodik a kínai haderő, mint a tajvani. A tajpeji kormányt gyakran éri kritika, amiért éves GDP-jének kevesebb mint 2%-át fordítja védelemre már évek óta, holott a Kínával való kapcsolata egyre feszültebb. Tajvan védelmi stratégiája azon alapul, hogy elrettentse Pekinget a támadástól, vagy támadás esetén legalább addig késleltesse a partraszállást, amíg az Egyesült Államok be nem lép a konfliktusba.⁴⁸

Tajpej a Tajvan elleni kínai támadás elrettentésének eszközeként tekint az úgynevezett „tarajos sül stratégiára” (*porcupine strategy*).⁴⁹ A koncepció szerint Tajvan számára nem lehet cél, hogy olyan képességeket tartson fenn, amelyek a jóval erősebb kínai haderő szétverését teszik lehetővé. Ahogy egy tarajos sül sem nyers erővel védekezik a ragadozók ellen, Tajvannak is elég annyit elérnie, hogy egy támadás lehetőleg olyan súlyos veszteségekkel járjon Kína számára, hogy visszatartsa a pekingi vezetést annak végrehajtásától is. A stratégia lényege a kis taktikai egységekbe szervezett, mozgékony, olcsó fegyverrendszerek tömeges alkalmazása a sziget stratégiai pontjain az erősebb ellenfél elrettentése érdekében.⁵⁰ A koncepciónak lényeges eleme még, hogy a tajvani védelmi erőknél fel kell tudniuk tartóztatni a megszálló kínai haderőt addig, amíg az Egyesült Államok a térségbe nem vezényli a kínai támadás visszaretentéséhez vagy visszaveréséhez szükséges erőket.⁵¹ (Az persze kérdéses, hogy az Egyesült Államok valóban elköteleznék-e magát a világ egyik legerősebb gazdaságával és haderejével rendelkező atomhatalmának megtámadása mellett azért, hogy megvédje Tajvant.)

Az alábbi táblázatok jól szemléltetik, hogy a Kínai Népköztársaság Népi Felszabadító Hadserege nagyságrendekkel erősebb a Tajvant védő erőknél, így nem valószínű, hogy Tajpej hosszú ideig meg tudná védeni magát egy kínai támadás esetén, ellenben nagyon is képes lenne komoly károkat okozni nemcsak a kínai haderőnek, hanem a hátszónak is:

⁴⁷ Tian et al. 2023: 2.

⁴⁸ Overholt, William H.: *Ukraine Offers No Easy Lessons on Taiwan*. [online], 2022. 06. Forrás: globalasia.org [2023. 07. 17.].

⁴⁹ Nevezik „südisznó stratégiának” is.

⁵⁰ Singh 2023: 1.

⁵¹ Fann, Ken – Bursi, Charles: *Protecting the Porcupine: Why Taiwan Matters*. [online], 2023. 04. 14. Forrás: harvard.edu [2023. 08. 11.].

1. táblázat: Szárazföldi erők összehasonlítása

	Kínai Népköztársaság		Kínai Köztársaság (Tajvan)
	Összesen	A Tajvani-szoros térségében	Összesen
Szárazföldi erők összlétszáma	1 040 000	416 000	89 000
Hadtest	13	5	3
Összefegyvernemi dandár	81	30 (ebből 6 kételtű/partra szálló)	N/A
Gépesített lövészdandár			3
Gépkocsizó dandár		N/A	6
Harckocsidandár			4
Csapatrepülő és légimozgékonyaságú dandár	17	5	4
Tűzér dandár	15	5	3
Légideszant-dandár	7	7	0
Tengerészgyalogos dandár	8	5	2
Harckocsi	4 400	?	850
Tűzérési eszköz	9 800	?	200

Forrás: U.S. Department of Defense 2022.

2. táblázat: Haditengerészetek összehasonlítása

	Kínai Népköztársaság		Kínai Köztársaság (Tajvan)
	Összesen	Keleti és Déli Hadszintérparancsnokság	Összesen
Repülőgép-hordozó	2 ⁵²	1	0
Cirkáló	6	2	0
Romboló	36	24	4
Fregatt	45	32	22
Korvett	50	N/A	0
Partra szállító hajó	57	52	31
Hagyományos meghajtású támadó tengeralattjáró	56	31	2
Nukleáris meghajtású támadó tengeralattjáró	9	2	0
Nukleáris meghajtású, ballisztikusrakéta-hordozó tengeralattjáró	6	6	0
Rakétás gyorsnaszád	84	68	44
Parti őrség hajói	224	N/A	23

Forrás: U.S. Department of Defense 2022: 166.

⁵² A Kínai Népköztársaság harmadik, Fucsien-osztályú repülőgép-hordozóját 2022. június 17-én bocsátották vízre, várhatóan 2024-ben válik hadra foghatóvá. Forrás: U.S. Department of Defense 2022: 51.

3. táblázat: Légierők összehasonlítása

	Kínai Népköztársaság		Kínai Köztársaság (Tajvan)
	Összesen	Keleti és Déli Hadszintér- parancsnokság	Összesen
Vadászgép	1.900	700	300
Bombázó és csapásmérő repülőgép	450	250	0
Szállító repülőgép	450	20	30
Különleges feladatú repülőgép	200	150	240

Forrás: U.S. Department of Defense 2022: 167.

4. táblázat: A Kínai Népköztársaság rakétaereje

Rendszer	Rakétaindító-állások	Rakéták	Becsült hatótávolság
Interkontinentális ballisztikus rakéta (ICBM)	300	300	>5500 km
Nagy hatótávolságú ballisztikus rakéta (IRBM)	250	250+	3000–5000 km
Közepes hatótávolságú ballisztikus rakéta (MRBM)	250	500+	1000–3000 km
Rövid hatótávolságú ballisztikus rakéta (SRBM)	200	600+	300–1000 km
Szárazföldi indítású cirkálórakéta/ro- botrepülőgép (GLCM)	100	300+	>1500 km

Forrás: U.S. Department of Defense 2022: 167.

5. táblázat: Tajvan rakétaereje

Rakétatípus	Rendszer	Hatótávolság
Hsziong Feng I / IA	Hajó elleni cirkálórakéta (ASCM)	40 km
Hsziong Feng II	Hajó elleni cirkálórakéta (ASCM)	100–120 km
Hsziong Feng IIE	Szárazföldi támadó cirkálórakéta (LACM)	600 km
Hsziong Feng III	Hajó elleni cirkálórakéta (ASCM)	120–150 km
Tien Csi	Rövid hatótávolságú ballisztikus rakéta (SRBM)	120 km
Van Csien	Légi indítású cirkálórakéta (ALCM)	240 km
Jün Feng	Szárazföldi támadó cirkálórakéta (LACM)	1200–2000 km

Forrás: Missiles of Taiwan 2021.

A Tajvanért vívott harc semmiképp nem lenne könnyű feladat a Népi Felszabadító Hadsereg számára. Tekintettel a sikeres partra szálló művelethez szükséges számos előfeltételre, egy gyors és meglepetésszerű offenzíva kivitelezésének esélye valószínűtlen,⁵³ egy Tajvan ellen irányuló támadás pedig nem maradna megtorlás nélkül. A „tarajos sül stratégiának” megfelelően Tajvan pusztán rövid és közepes hatótávolságú rakétaival is óriási kárt tudna okozni Kínának. Egész Fucsien tartomány, de még Sanghaj, Nanking, sőt Peking is a tajvani rakéták hatótávolságán belül helyezkedik el. Az ugyan kétségtelen,

⁵³ Az ehhez szükséges haderő összevonása és támadásra való felkészítése nem maradna titokban.

hogyan a Népi Felszabadító Hadsereg idővel meg tudná törni a sziget ellenállását, de csak akkor, ha nem vesszük figyelembe az Egyesült Államok és szövetségesei közvetlen vagy közvetett beavatkozásának lehetőségét a Tajvanért vívott harc kimenetelére.

A Center for Strategic and International Studies (CSIS) amerikai elemzőközpont 2022-ben lefolytatott egy szimulációs hadijátékot, amelyben Kína Tajvant egy hagyományos erővel végrehajtott partraszálló hadművelet keretében támadja meg 2026-ban. A szimulációt 24 alkalommal futtatták le, és a legtöbb forgatókönyvben az Egyesült Államok–Tajvan–Japán koalíció visszaverte a kínai inváziót, és meg tudta védeni az autonóm Tajvant. A sikernek azonban nagy ára volt a hadijáték szerint. Az Egyesült Államok és szövetségesei több tucat hadihajót, köztük két repülőgép-hordozót, 200–400 katonai repülőgépet és több ezer katonát veszítettek. Tajvan infrastruktúrája és gazdasága romokba dőlt, továbbá a katonai veszteségek hosszú évekre meggyengítették az Egyesült Államok globális pozícióit. Kína is súlyos veszteségeket szenvedett a szimulációban: partra szállító egységeinek 90%-a megsemmisült, 52 hadihajója és 160 katonai repülőgépe veszett el több ezer katonájával egyetemben. A CSIS értékelése szerint a súlyos veszteségekre tekintettel az Egyesült Államoknak arra kell törekednie a jövőben, hogy tovább növelje Tajvan elrettentő erejét, hogy ne kerülhessen sor a kínai támadásra.⁵⁴

A szintén amerikai Center for a New American Security (CNAS) elemzőközpont által még 2022-ben lefolytatott hasonló jellegű hadijáték is alátámasztja a CSIS eredményeit. A CNAS értékelése szerint az elrettentés fokozása érdekében az Egyesült Államok Védelmi Minisztériumának elsősorban nagy hatótávolságú precíziós fegyverekkel és víz alatti képességekkel (például tengeralattjárókkal, önvezető torpedókkal, víziaknákkal) kell ellátnia Tajvant, miközben további bázisokat kell kialakítania az indiai–csendes-óceáni térségben a műveletek megkönnyítése és a logisztikai folyamatok javítása érdekében. A Védelmi Minisztériumnak el kell mélyítenie a stratégiai és műveleti tervezéssel kapcsolatos együttműködést a térségbeli szövetségesekkel, elsősorban Japánnal, Dél-Koreával és Ausztráliával, hogy javítsa a Tajvan elleni kínai agresszióra adott kollektív válaszádi képességet. Ezen túlmenően a Pentagon stratégiáinak a meglepetésszerű invázió visszaverésén túlmenően át kell gondolniuk, hogy miként vívjon meg az Egyesült Államok egy elhúzódó háborút Kínával. Végezetül a Védelmi Minisztériumnak fel kellene tárnia az eskalációs kockázatokat, hogy lehessen előrejelezni, megelőzni vagy idejében kezelni őket, mielőtt nukleáris háború bontakozna ki. A CNAS javaslata szerint Tajvan az aszimmetrikus hadviselési módszerek elsajátításával, a nemzeti ellenálló képesség javításával, az aktív és tartalékos erők jobb kiképzésével, valamint a védekezésben kulcsfontosságú precíziós fegyverrendszerek és hadianyag-tartalékok felhalmozásával tudná leghatékonyabban javítani védelmi képességeit.⁵⁵

⁵⁴ Cancian, Mark F. – Cancian, Matthew – Heginbotham, Eric: *The First Battle of the Next War: Wargaming a Chinese Invasion of Taiwan*. [online], 2023. 01. 09. Forrás: csis.org [2023. 07. 18.].

⁵⁵ Pettyjohn, Stacie – Wasser, Becca – Dougherty, Chris: *Dangerous Straits: Wargaming a Future Conflict over Taiwan*. [online], 2022. 06. 15. Forrás: cnas.org [2023. 07. 18.].

Az orosz–ukrán háború tanulságai

2023. február 24-én, egy évvel az ukrajnai orosz offenzívát követően több száz tajvani polgár gyűlt össze a tajpeji Szabadság téren, hogy szolidaritását fejezze ki a megtámadott ukrán nemzet iránt.⁵⁶ A tény, hogy Ukrajna képes volt megállítani egy jelentős katonai fölényvel rendelkező nagyhatalom offenzíváját, inspirációként szolgál a tajvaniak számára, mert azt jelenti, hogy hasonló helyzetben ez akár nekik is sikerülhet. Talán nem véletlen, hogy az orosz–ukrán háborúval egy időben növelte meg Tajvan a kötelező katonai szolgálat idejét négy hónapról egy évre, amely döntést a megkérdezett lakosság több mint háromnegyede támogatta. Figyelemre méltó az is, hogy a háború kezdete óta az elsősegélynyújtási és katasztrófaelhárítási ismeretek elsajátítása iránti érdeklődés is jelentősen megugrott a felmérések szerint.⁵⁷

Természetesen a civil törekvések önmagukban még nem elegendőek. A tajvani védelmi erőknél alaposan el kell sajátítaniuk az aszimmetrikus hadviselési módszereket, nagy hangsúlyt fektetve az Ukrajnában rendkívül hatékonyan bizonyult képességek kialakítására. Ezek közé tartoznak a rakétavédelmi, légvédelmi és páncéltörő eszközök, a felderítő és támadó drónok, a jelzavaró berendezések, a hajók elleni rakéták, illetve szárazföldi és víziaknak alkalmazása.⁵⁸ A 2014-es év eseményeiből Ukrajnához hasonlóan Tajvan is tanult, katonai felkészültségének egyik alapvető szempontja a vezetés-irányítási rendszerek decentralizálása, amely lehetővé teszi a kisebb katonai egységek számára, hogy önállóan kiértékeljék a gyorsan változó helyszíni körülményeket, és alkalmazkodjanak hozzájuk akkor is, ha megszakad a kapcsolat a parancsnoki struktúra felsőbb szintjeivel. Az Egyesült Államok útmutatásával már az orosz offenzíva előtt elkezdődött a tajvani haderő ez irányú átszervezése.⁵⁹ Tajvan védelme szempontjából nélkülözhetetlen a magas szintű képzett, jól felszerelt és felkészült tartalékos és területvédelmi erők megszervezése is, valamint átfogó tervek kidolgozása a társadalom egészének mozgósítására.⁶⁰

Konfliktusok során kritikus pont a haderő és a polgári lakosság folyamatos ellátásának megoldása. Ellentétben Ukrajnával, amelynek négy NATO- és EU-tagállammal is közös határszakasza van, amelyeken át könnyen érkeznek katonai eszközök és humanitárius segítség, Tajvannak ellenséges ország partjainál fekvő szigetként rendkívüli nehézségekkel kellene szembenéznie hasonló mértékű támogatás megszerzéséhez háború esetén. Különösen nagy kihívást jelentene a sziget ellátáshoz szükséges jelentős mennyiségű élelmiszer, illetve a háború során létfontosságú egészségügyi eszközök és gyógyszerek szállítása, mivel a kereskedelmi hajók és repülőgépek üzemeltetői katonai konfliktus idején

⁵⁶ Teng, Pei-ju: *Protesters Rally in Taipei to Support Ukraine on Anniversary of Russia's Invasion*. [online], 2023. 02. 25. Forrás: focustaiwan.tw [2023. 07. 19.].

⁵⁷ Sacks, David: *What Is China Learning From Russia's War in Ukraine?* [online], 2022. 05. 16. Forrás: foreignaffairs.com [2023. 07. 19.].

⁵⁸ Erickson, Andrew – Collins, Gabriel: *Eight New Points on the Porcupine: More Ukrainian Lessons for Taiwan*. [online], 2022. 04. 18. Forrás: warontherocks.com [2023. 07. 19.].

⁵⁹ Yeo, Mike: *Taiwan Unveils Army Restructure Aimed at Decentralizing Military*. [online], 2021. 05. 17. Forrás: defense-news.com [2023. 07. 19.].

⁶⁰ Sacks 2022.

nem kockáztatják a legénység és az eszközök épségét,⁶¹ így a humanitárius segítség szinte kizárólag katonai repülőgépen vagy hadihajón érkezik. A tajvani lakosság és védelmi erők megfelelő ellátása az Egyesült Államok beavatkozása nélkül így roppant nehéz feladattá válna. Kína is felismerte, hogy Ukrajna rendkívül függ a nyugati támogatástól, így nagyon valószínű, hogy Peking prioritásként kezelné Tajvan tengeri és légi utánpótlási vonalainak mielőbbi elvágását egy esetleges konfliktusban. Tajvan számol ezzel a forgatókönyvvel, és proaktívan készül a hadianyagok, pótalkatrészek, kenő- és üzemanyagok, az élelmiszerek, gyógyszerek és más kritikus fontosságú anyagok és eszközök felhalmozásával.⁶² Alapvetően minden szükséges felszerelésnek rendelkezésre kell állnia a sziget stratégiai pontjain már a konfliktus kitörésének kezdetén a tartós ellenállás fenntartása érdekében. Érdemes szem előtt tartani azt is, hogy invázió esetén a harctvékenység mellett a lakosság alapvető szükségleteinek biztosítása is megoldandó feladat lesz a tajvani haderő számára, mivel háború esetén a közellátás összeomolhat, a szétrombolt infrastruktúra következtében megszűnhet a közúti áruforgalom. Tajvan nagyjából hat hónapra elegendő élelmiszer-tartalékkal rendelkezik,⁶³ azonban ennek szervezett szétosztása a lakosság körében vélhetően a védelmi erők feladata lesz.

Az egyik legfontosabb tanulság, amelyet Peking az ukrajnai háborúból levonhat, hogy az Egyesült Államok ódzkodik a közvetlen katonai beavatkozástól egy nukleáris fegyverekkel rendelkező ellenféllel szemben.⁶⁴ Az Egyesült Államok már az orosz–ukrán háború kezdetén elvetette az Ukrajna melletti közvetlen katonai beavatkozást mint lehetőséget, és 2022 márciusában Joe Biden elnök arra figyelmeztetett, hogy „a NATO és Oroszország közötti közvetlen konfrontáció a harmadik világháborút jelenti”.⁶⁵ Peking ebből arra a következtetésre juthatott, hogy Oroszország nukleáris arzenálja elrettentette az Egyesült Államokat a háborúba való közvetlen beavatkozástól, ami magyarázatot ad arra, hogy az amerikai Védelmi Minisztérium becslése szerint a Kínai Népköztársaság atomarzenálja 2027-re 700, az évtized végére pedig legalább 1000 robbanófejre növekszik.⁶⁶ A kínai politikai és katonai vezetés emellett arra a következtetésre is juthatott, hogy a nukleáris készülség emelésével és nukleáris háborúval való fenyegetéssel esetleg elrettentethetik az Egyesült Államokat a Tajvan oldalán történő beavatkozástól egy katonai konfliktus esetén.⁶⁷

Oroszország katonai kudarcai segíthetik a Népi Felszabadító Hadsereg hadművelési terveinek finomítását, az orosz hibákból tanulva Kína növelheti esélyeit egy Tajvan elleni sikeres offenzíva lebonyolítása során. Intő jel Peking számára, hogy Oroszország nem bírt légi fölényt kivívni Ukrajna légterében, nem tudta az ukrán légvédelmet maradéktalanul

⁶¹ Sacks 2022.

⁶² Chung, Lawrence: *Taiwan in Talks With Washington About Potential Weapons Stockpiles on or Near Island, Premier Confirms*. [online], 2023. 04. 23. Forrás: scmp.com [2023. 07. 19.]

⁶³ Ferreira, Gustavo F. – Critelli, Jamia A.: *Taiwan's Food Resiliency—or Not—in a Conflict with China*. [online], 2023. 05. 19. Forrás: armywarcollege.edu [2023. 05. 19.] 46.

⁶⁴ Sacks 2022.

⁶⁵ Samuels, Brett: *Biden: Direct Conflict between NATO and Russia Would be 'World War III'*. [online], 2022. 11. 03. Forrás: thehill.com [2023. 07. 19.].

⁶⁶ Milley, Mark A.: *China Could Have 1,000 Nuclear Warheads by 2030, Pentagon Says*. [online], 2021. 11. 03. Forrás: nytimes.com [2023. 07. 19.].

⁶⁷ Sacks 2022.

semlegesíteni, illetve nem volt képes fenntartani harccsoportjainak ellátását megfelelő mennyiségű lőszerrel, üzemanyaggal és élelemmel.⁶⁸ Valószínűleg Kína is meglepődött, hogy az orosz haderő, amely széles körű és nagy múltra visszatekintő műveleti tapasztalattal rendelkezik, nem tudott gyors győzelmet kivívni. Szintén intő jel Peking számára, hogy a Népi Felszabadító Hadseregben jelentős mennyiségű szovjet és orosz technológián alapuló katonai eszköz van rendszeresítve, amelyek az ukrán fronton minőség tekintetében nem veszik fel a versenyt az Ukrajnának átadott nyugati haditechnika színvonalával. Ez kétségbe vonja Kína felkészültségét a Tajvannal szembeni gyors és sikeres hadműveletek végrehajtására.⁶⁹ Valószínűleg fokozza ezt az aggodalmat a tény, hogy az Egyesült Államok olyan korszerű fegyvereket adott el Tajvannak, amelyeket Ukrajna jelenleg is hatékonyan használ a szintén részben szovjet eredetű technikát alkalmazó orosz haderő ellen.⁷⁰

Fontos lecke Peking számára annak következménye, hogy Oroszország nem volt képes elfogni vagy megölni az offenzíva elején az ukrán elnököt.⁷¹ Volodimir Zelenszkij azon képessége, hogy össze tudta fogni az ukrán népet és Ukrajna mellé állítani a nemzetközi közvéleményt, rávilágíthatott Peking számára, hogy mennyire fontos a tajvani politikai és katonai felső vezetés likvidálása a konfliktus korai szakaszában, ami hozzájárulhat a tajvani polgárok ellenállásának megtöréséhez. A lakosság demoralizálása mellett a tajvani vezetők kiiktatásával Kína megtörné a parancsnoki láncolatot és összezavarná a katonai és közigazgatási irányítást, illetve megakadályozhatná egy erőt és egységet sugárzó legitim vezető fellépését.⁷² Kína emellett információs hadviselési eszközökkel, dezinformáció és propaganda terjesztésével igyekezne elérni a tajvani társadalom megosztottságát, de valószínűsíthető cél lenne akár Tajvan és a külvilág közötti kommunikáció teljes megszakítása is. Peking jelenleg is birtokol a kínai álláspontot hirdető médiumokat Tajvanon, amelyek feladata a Kína-barát üzenetek terjesztése.⁷³

Az Egyesült Államok orosz–ukrán háborúval kapcsolatos tapasztalatainak hasznosítása Tajvan védelmében

Joe Biden amerikai elnök 2022. október 12-én tette közzé adminisztrációjának első Nemzeti Biztonsági Stratégiáját, amelyben felvázolták, hogyan fog az Egyesült Államok „hatékonyan versenyezni” Kínával az elkövetkező években, „miközben lekorlátozza a veszélyes Oroszországot”.⁷⁴ A háború első tíz hónapja során Oroszország haderejének és gazdaságának teljesítménye a kezdeti várakozásokkal ellentétben gyengéséget tükrözött, ez pedig meg is jelenik a stratégiában:

⁶⁸ Sacks 2022.

⁶⁹ Nanda, Prakash: *China's 'Big Troubles': Why Russian Invasion Of Ukraine Could Be Bad News For Beijing's Cloned Weapons Industry*. [online], 2022. 01. 31. Forrás: eurasiatimes.com [2023. 07. 19.].

⁷⁰ *Taiwan Stocks Up on US Weapons Helping Ukraine Thwart Russia*. [online], 2022. 08. 31. Forrás: bloomberg.com [2023. 07. 19.].

⁷¹ Teh, Cheryl: *Volodymyr Zelenskyy Has Survived 'More Than a Dozen' Assassination Attempts by Russian Agents, Says Presidential Aide*. [online], 2022. 03. 10. Forrás: businessinsider.com [2023. 07. 19.].

⁷² Sacks 2022.

⁷³ Datt, Angeli – Huang, Jaw-Nian: *Beijing's Global Media Influence*. [online], 2022. Forrás: freedomhouse.org [2023. 07. 19.].

⁷⁴ The White House: *National Security Strategy*. [online], 2022b. Forrás: whitehouse.com [2023. 07. 22.] 23.

„A Kínai Népköztársaság az egyetlen versenytárs, amely egyszerre rendelkezik a nemzetközi rend átformálásának szándékával és – egyre inkább – az ehhez szükséges gazdasági, diplomáciai, katonai és technológiai erővel.”⁷⁵

Az amerikai kormány tehát az orosz–ukrán háború során sem hagyja figyelmen kívül a Kína által jelentett kelet-ázsiai kihívásokat, az orosz offenzíva ellenére az Egyesült Államok nem hátrál ki a közte és Kína közt zajló versenyből, és egyértelműen Pekinget tekinti fő riválisának.

Jelentős sikerként könyvelheti el az Egyesült Államok hírszerzése az Ukrajna elleni orosz offenzíva tervének 2021. november és 2022. február közötti nyilvánosságra hozatalát. Ugyan nem sikerült elrettenteni Oroszországot a támadástól, ahogy azt sem sikerült elérni, hogy a NATO vagy akár az ukrán kormány érdemi ellenlépéseket tegyen,⁷⁶ illetve jobban felkészüljön a háborúra, de utólag helyreállította a bizalmat, amelyet az amerikai hírszerzés eljátszott 2003-ban az iraki tömegpusztító fegyverekkel kapcsolatos, túlzónak bizonyult narratívájának szövetségesek felé történő sulykolásával.⁷⁷ Egy Tajvan elleni kínai támadás előkészületeinek kiszivárogtatása esetén a szövetséges hírszerző szolgálatok talán már nem lennének annyira szkeptikusak, mint 2022 novemberében.

Az Egyesült Államok szemszögéből némileg aggodalomra ad okot, hogy nem tudták pontosan felmérni, hogy Oroszország milyen katonai teljesítményt fog nyújtani az Ukrajna elleni háborúban. Túlbecsülték az orosz hadigépezet képességeit, és ugyanilyen nehéz lenne megjósolni, hogy Kína hogyan teljesítene egy Tajvan elleni háború során.⁷⁸ Ennek felbecsülését jelentősen nehezíti a tény, hogy a Kínai Népköztársaság már több mint 40 éve, az 1979-es Vietnam elleni háború óta nem vett részt nagyobb fegyveres konfliktusban. A sikeres kínai invázió ellen szóló érv, hogy a 160–220 km széles Tajvani-szoroson keresztüli támadás végrehajtása jelentős kihívásokkal jár, ami sokkal összetettebb, mint a kelet-ukrajnai orosz szárazföldi offenzíva, mivel egy partra szálló hadművelet hatalmas logisztikai erőfeszítést igényel, és a Népi Felszabadító Hadsereg csak korlátozott kapacitásokkal rendelkezik egy ilyen vállalkozáshoz.⁷⁹ A partraszállás és a Tajvani-szoroson keresztül vívott háború még egy, a kínainál nagyobb harci tapasztalattal rendelkező haderőt is próbára tenne.

Washington szempontjából az ukrajnai háború egyik jelentős tanulsága, amely egy tajvani konfliktus esetén is hasznosnak bizonyulhat, az a felderítésen és hírszerzésen alapuló támogatás, amely Ukrajnának is óriási segítséget nyújtott és nyújt ma is. Amennyiben egy Kína és Tajvan közti fegyveres konfliktus kitör, és az Egyesült Államok úgy dönt, hogy nem avatkozik be Tajvan oldalán, a katonai felszerelés és eszközök szállításán, illetve pénzügyi támogatáson kívül a felderítés és a hírszerzés révén is megvan a lehetősége támogatni a sziget védőit. Az orosz–ukrán háborúban az Egyesült Államok nem nyíltan ugyan, de

⁷⁵ The White House 2022b: 23.

⁷⁶ Walker, Shaun: *Don't Panic: Why Ukraine Doesn't Like Western Talk of Imminent Attack*. [online], 2022. 02. 02. Forrás: theguardian.com [2023. 07. 22.].

⁷⁷ Messmer, Marion: *The Interconnected Impacts of the Iraq War*. [online], 2023. 03. 23. Forrás: chathamhouse.org [2023. 07. 22.].

⁷⁸ Toosi, Nahal – Seligman, Lara: *The U.S. Overestimated Russia's Military Might. Is it Underestimating China's?* [online], 2022. 06. 15. Forrás: politico.com [2023. 07. 22.].

⁷⁹ Yen 2023.

aktívan támogathatja Ukrajnát felderítéssel és hírszerzéssel, hogy segítse annak védelmi erőfeszítéseit. A felderítés egyik kulcsfontosságú eleme a műholdas képalkotás. Az USA nagy felbontású műholdképeket, valamint élő radarképet oszthat meg Ukrajnával, amelyek értékes betekintést nyújtanak a szárazföldön és tengeren zajló orosz katonai tevékenységekbe. Ez többek között magában foglalja a repülő-, hajó- és csapatmozgásoknak, a katonai eszközök telepítésének, a katonai raktárbázisok elhelyezkedésének és a védelmi vonalak kiépítésének nyomon követését. Ezek elemzésével Ukrajna világosabb képet kap az orosz erők elhelyezkedéséről, szándékairól és potenciális fenyegetéséről, és akár megsemmisítésük is lehetővé válik. Valószínűsíthető, hogy az orosz fekete-tengeri flotta *Moszkva* zászlóshajóját is amerikai közreműködéssel süllyesztette el az ukrán fél.⁸⁰

A hírszerzési támogatásban jelentős szerepet játszhat a jelhírszerzés (SIGINT) is. Az amerikai hírszerző ügynökségek lehallgathatják és elemezhetik az orosz katonai vezetők és egységek közötti kommunikációt, így Ukrajna létfontosságú információkhoz juthat hozzá terveikről, elhelyezkedésükről, taktikájukról és felszereltségükről. Az amerikai jelhírszerzés lehetővé teszi az ukrán erők számára, hogy előre lássák az orosz katonai akciókat, és hatékonyan reagáljanak rájuk. Elképzelhető, hogy amerikai jelhírszerzési közreműködéssel likvidált az ukrán fél több orosz tábornokot.⁸¹ Az amerikai hírszerzési támogatás kiterjedhet továbbá az elemző-értékelő munkára is. Az amerikai hírszerző ügynökségek részletes helyzetelemzést végezhetnek, beleértve az orosz erők képességeinek és szándékainak értékelését. Ilyen jellegű elemzések átfogó képet nyújthatnak az ukrán védelmi erőknek, és segíthetnek a lehetséges jövőbeli fejlemények előrejelzésében és az azokra való felkészülésben. A változó hadszíntéri dinamikáról való tájékozottság és tudatosság révén Ukrajna ennek megfelelően módosíthatja védelmi és támadó stratégiáját. Egy tajvani krízis során az Egyesült Államok ugyanilyen jellegű támogatást tudna nyújtani Tajvannak anélkül, hogy aktív résztvevőként belépne a konfliktusba.

A minőségi javulást, amely 2014 után Ukrajna katonai ellenálló képességében ment végbe, és döntő szerepet játszott a 2022-es orosz offenzíva megfékezésében, jó részben az Egyesült Államok, illetve NATO-szövetségesei által nyújtott katonai kiképzés és tanácsadás segítette elő. 2014-ben az ukrán kormány átfogó értékelést végzett nemzetbiztonságáról és katonai védelméről, amely számos olyan hiányosságra mutatott rá, amelyek hátrányosan befolyásolták az ukrán haderő harci teljesítményét. E fogyatékoságok olyan területeken jelentek meg, mint a kibervédelem, a nem megfelelő katonai orvosi ellátottság, a burjánzó korrupció, a kifizetetlen katonák és az elégtelen ellátmány. A haderő logisztikai és parancsnoki struktúráját szintén nem tartották kellően hatékonynak. E problémák megoldása érdekében Petro Porosenko ukrán elnök 2016-ban átfogó reformokat kezdeményezett, amelyek öt kategóriát céloztak meg: a vezetés és irányítás, a tervezés, a műveletek, az egészségügyi és logisztikai ellátás, valamint a fegyveres erők szakmai fejlesztése.⁸²

⁸⁰ Baker, Peter – Cochrane, Emily: *Biden Speeds Up Military Aid to Ukraine, Drawing U.S. Deeper Into War*. [online], 2022. 05. 09. Forrás: nytimes.com [2023. 07. 22.].

⁸¹ Barnes, Julien E. – Cooper, Helen – Schmitt, Eric: *U.S. Intelligence Is Helping Ukraine Kill Russian Generals, Officials*. [online], 2022. 05. 04. Forrás: nytimes.com [2023. 07. 22.].

⁸² Bonenberger, Adrian: *Ukraine's Military Pulled Itself Out of the Ruins of 2014*. [online], 2022. 05. 09. Forrás: foreign-policy.com [2023. 07. 22.].

A fejlesztésekre az Egyesült Államok jelentős támogatást nyújtott Ukrajnának: 2014-től 2021 végéig összesen 2,7 milliárd dollárt adott képzésre és felszerelésre. E támogatás egyik jelentős eleme az ukrán katonák kiképzése volt a javorivi katonai bázison. E létesítmény 2015 óta első számú kiképzőközpontként szolgált az ukrán fegyveres erőknek, évente körülbelül öt zászlóalj, 2022 januárjáig összesen 23 000 fő kiképzése zajlott ott amerikai tanácsadók és kiképzők közreműködésével.⁸³ 2016-ban Porosenko elnök védelmi tanácsadókat kért az Egyesült Államoktól és más NATO-tagállamoktól, hogy segítsenek Ukrajnának a fegyveres erőinek modernizálásában, azzal a céllal, hogy 2020-ra az ukrán haderő igazodjon a NATO szabványaihoz, szabályaihoz és eljárásaihoz. 2014 előtt az ukrán katonai kultúra elrettentette az alacsonyabb rendfokozatú, fiatal tisztetektől, hogy kockázatot vállaljanak. A szovjet parancsközpontú vezetésszemléletnek megfelelően cselekvés előtt kötelesek voltak jóváhagyást kérni feljebbvalójuktól. A modern hadviselés felgyorsult jellege azonban az alacsonyabb rendfokozatú tisztek és altisztek önállóbb döntéshozatalát teszi szükségessé.⁸⁴ Az oroszok által támogatott szakadárok és a felségjelzés nélküli (orosz) erők ellen a Donbaszban folytatott harcban szerzett tapasztalataik révén az ukrán tisztek és altisztek gyorsan felismerték, hogy alkalmazkodniuk kell, és időben döntéseket kell hozniuk anélkül, hogy a felsőbb szintekről várnák az utasításokat. A nyugati típusú, küldetésorientált vezetési elvnek megfelelő kiképzés, valamint 8 évnyi harci tapasztalat következtében Ukrajnában új katonai vezetési kultúra alakult ki, amely a szigorú parancsok és a merev hierarchia helyett az eredményeket helyezi előtérbe, és jó képességű tisztek és altisztek generációját hozta létre.⁸⁵

Katonai kiképzéssel és tanácsadással az Egyesült Államok Tajvant is hatékonyan támogathatja, és a Pelosi-látogatást követő kínai hadgyakorlat következtében már be is jelentették, hogy amerikai kiképzőtisztek érkeznek a szigetre.⁸⁶ A küldetésorientált katonai vezetésszemlélet meghonosítása pedig a tajvani haderőben is kritikus fontosságú lehet egy Kína elleni háború során.

Négy lehetséges forgatókönyv

A jelenlegi „szürkezónás” kényszerítő jellegű műveletek folytatása: magas valószínűség

A legvalószínűbb, hogy Peking eltekint a Kínai Népköztársaság és Tajvan erőszakos újraegyesítésétől, legalábbis az elkövetkezendő néhány évben. A szürkezónás, azaz a háborús küszöböt át nem lépő, de nem is békés szándékú műveletek eddig is jelentősen hozzájárultak Peking átfogó belpolitikai, külpolitikai, gazdasági és biztonsági célkitűzéseinek

⁸³ Vergun, David: *DOD Leaders Say Training Ukrainian Forces Is Paying Dividends*. [online], 2022. 05. 04. Forrás: defense.gov [2023. 07. 18.].

⁸⁴ Michaels, Daniel: *The Secret of Ukraine's Military Success: Years of NATO Training*. [online], 2022. 04. 13. Forrás: wsj.com [2023. 07. 22.].

⁸⁵ Collins, Liam: *In 2014, the 'Decrepit' Ukrainian Army Hit the Refresh Button. Eight Years Later, It's Paying Off*. [online], 2022. 03. 08. Forrás: theconversation.com [2023. 07. 22.].

⁸⁶ Saballa, Joe: *US Sends 200 Troops to Train Taiwanese Soldiers: Report*. [online], 2023. 04. 18. Forrás: thedefensepost.com [2023. 07. 22.].

eléréséhez a kelet-ázsiai térségben. Emellett a szűrkezóna lehetőséget biztosít Kína számára, hogy megváltoztassa a kelet-ázsiai status quót úgy, hogy közben a maga számára kedvezően befolyásolhassa a hazai és nemzetközi közvéleményt.⁸⁷ A szűrkezónás műveletek közé tartozik a katonai eszközökkel történő megfélemlítés, a félkatonai tevékenységek, az állami tulajdonú vagy államhoz kapcsolódó vállalatok felhasználása, a földrajzi határok manipulációja, az információs műveletek, a jogi és diplomáciai lépések, illetve a gazdasági kényszerítés.⁸⁸ Kína a változatos katonai, gazdasági és politikai nyomásgyakorló eszközökkel megpróbálja fokozatosan aláásni a tajvani kormány legitimitását, igyekszik jogosnak beállítani Peking tevékenységét, de tartózkodik az olyan műveletektől, amelyek nagy valószínűséggel katonai konfliktushoz vezetnének. Ez a fogatókönyv a jelenlegi status quo valószínűsíthető folytatását vetíti előre, ami természetesen nem zárja ki azt, hogy időközben Peking felkészüljön a Tajvan feletti ellenőrzés átvételére, akár erőszakos eszközök felhasználásával.

Tajvan blokád alá vonása: mérsékelt valószínűség

Ebben a forgatókönyvben a Népi Felszabadító Hadsereg Haditengerészete teljesen bekeríti Tajvan szigetét, hogy a kikötők és a Taojüan nemzetközi repülőtér megközelíthetőségének korlátozásával bírja rá Tajpejt az „egy Kína” elv alapján történő újraegyesítésre. A blokádot kísérhetik kibertámadások, amelyek hatástalanítanák a tajvani kritikus infrastruktúrákat, valamint továbbra is folytatódhatna a bevált szűrkezónás hadviselés, például Tajvan légtérének folyamatos megsértésével, illetve információs műveletekkel a lakosság befolyásolása érdekében. A Tajvan körüli blokád létrehozása Peking részéről ugyan kockázatos lépés lenne, de még így is kisebb valószínűséggel provokálna ki közvetlen katonai konfliktust az Egyesült Államokkal, mint egy nyílt offenzíva.⁸⁹

Lehetségként merül fel az is, hogy a műveletet Peking blokád helyett karanténként titulálja, hasonlóan ahhoz, ahogy az Egyesült Államok is karanténként hivatkozott a kubai rakétaválság során a Kuba elleni 1962-es tengeri zárlatra. A karantén (vesztégzár) kifejezés használatával Peking el tudná kerülni a blokáddal (ostromzár) kapcsolatos negatív katonai konnotációt, amely ráadásul a nemzetközi jog szerint háborús cselekménynek minősül. Karantén során az olaj- és élelmiszer-ellátás akár folyamatosan áramolhatna Tajvanra, ellenben a külföldről érkező hadianyag-szállítmányokat korlátoznák.⁹⁰ Egy blokád vagy karantén hosszú távon bizonyosan óriási zűrzavart és gazdasági nehézségeket okozna Tajvannak, de még így sem lenne biztos, hogy Tajpej rákényszerülne az „egy Kína” elv pekingi értelmezésének és a kínai fennhatóságnak az elfogadására.

A kínai blokád vagy karantén bizonyosan sikertelen lenne, amennyiben Tajvan elegendő mennyiségű élelmiszert, üzemanyagot és hadianyagot halmoz fel. Az Egyesült

⁸⁷ Pomogács Péter: *A Kínai Népköztársaság által támogatott szűrkezónás kihívások a Kelet-kínai- és a Dél-kínai-tengereken*. [online], 2022. Forrás: Felderítő Szemle 2022/1 [2022. 10. 28.] 49.

⁸⁸ Morris, Lyle J. et al.: *Gaining Competitive Advantage in the Gray Zone: Response Options for Coercive Aggression Below the Threshold of Major War*. [online], 2019. Forrás: rand.org [2022. 05. 07.] 27–35.

⁸⁹ Martin, Bradley et al.: *Implications of a Coercive Quarantine of Taiwan by the People's Republic of China*. [online], 2022. 02. 05. Forrás: rand.org [2023. 07. 23.] 8.

⁹⁰ Martin 2022: 5.

Államok válaszul, hasonlóan az 1948–1949-es berlini légihídhoz, „tajpeji légihidat” is megkísérelhet létrehozni, hogy segítsen a tajvani haderőnek és lakosságnak hozzájutni a túléléshez szükséges utánpótláshoz.⁹¹ Amennyiben Tajvan az Egyesült Államok és szövetségesei segítségével sikeresen ellenállna a kínai blokádnak vagy karanténnak, az komoly döntés elé állítaná Pekinget: eszkalálja-e a válságot katonai konfliktussá, vagy komoly presztízsveszteség mellett vonuljon-e vissza. A sikeres végkimenetel kétségessége miatt mérsékelt a valószínűsége annak, hogy Peking ezt a kockázatos utat választja.

Tajvan fennhatósága alá tartozó szigetek elfoglalása: alacsony valószínűség

A Tajvani-szorosban, a Kínai Népköztársaság partjainál fekvő, Tajvan fennhatósága alá tartozó Pescadores-szigetcsoport (Penghu), valamint a Macu- és Kinmen-szigetek együtt több mint 100 kisebb-nagyobb szigetet tesznek ki. Ezek többsége lakatlan, de számos szigeten található tajvani katonai infrastruktúra és személyzet. A nagyobb szárazulatok, mint Nagy-Kinmen és Macu szigete pedig több ezer tajvani állampolgárnak is otthont adnak a rajtuk található helyőrségeken kívül. Egy Tajvan elleni offenzíva esetén Peking kétségtelenül arra törekedne, hogy semlegesítse a Tajvani-szoros ezen erősségeit, mivel jelentős kockázatot jelentenének a kínai inváziós erőkre nézve. E szigetek Tajvan szempontjából az első védelmi vonalat képezik, és egy invázió esetén döntő fontosságúak lehetnek, mivel védelmi rendszereik, elsősorban a légvédelmi és radarrendszerek korai előrejelzést biztosítanak Tajpej számára a nyugatról és északnyugatról érkező erőkkel kapcsolatban.⁹²

Peking több okból is fontolóra veheti egy vagy több, stratégiai jelentőségű sziget megtámadását, ugyanis ez Tajvan szigetének megtámadásához képest viszonylag kis kockázattal járna, és nem valószínű, hogy az Egyesült Államok katonailag beavatkozna a konfliktusba. A kis szigetek elfoglalásával Peking kimutathatja elégedetlenségét a tajvani kormányzattal szemben, illetve demonstrálhatja Tajpej alkalmatlanságát. A szigetek gyors megszállásával Peking ráadásul Tajpejre hárítaná a következő lépés megtételének terhét. Tajpejnek választania kellene, hogy visszatámad, ezzel pedig háborúvá eszkalálja a konfliktust, vagy elfogadja helyőrségének elvesztését, ami viszont komoly presztízsveszteséggel járna, és belpolitikai válsághoz vezethet.

Az erődített szigetek megtámadása esetén a Népi Felszabadító Hadsereg valószínűleg rakétacsapások, dróncsapások és kibertámadás kombinációját alkalmazná a védelmi rendszerek hatástalanítására. Megzavarnák a kommunikációs rendszereket, különösen a Tajvannal összeköttetésben lévőket, illetve megszállnák vagy elpusztítanák a repülőtereket, a kikötőket és a szárazföldi infrastruktúrát. Végül partra szálló (tengerészgyalogos), illetve légi deszant és légiroham-erőkkel szállnák meg a szigeteket, valószínűleg a haditengerészet által biztosított tüzérségi előkészítést követően. Még egy ilyen korlátozott támadás is jelentős logisztikai erőfeszítéseket igényelne Kína részéről, figyelembe véve

⁹¹ Lyon–Roi 2023: 8.

⁹² Chubb, Andrew: *Taiwan Strait Crises: Island Seizure Contingencies*. [online], 2023. 02. Forrás: asiasociety.org [2023. 07. 23.].

a megerősített szigeteken található jól kiépített védelmet.⁹³ Egy ilyen katonai művelet Peking részéről jelentős költségekkel járna anélkül, hogy biztosítaná Tajpej megadását, amely pedig Peking elsődleges célja. A kisebb, tajvani ellenőrzés alatt álló szigetek megtámadásával Peking leginkább azt érné el, hogy Tajpej végleg elfordulna az „egy Kína” elv pekingi értelmezésétől, és elvetné a jövőbeli újraegyesítés lehetőségét. Ez a megoldás sem hozná meg Peking számára a várt eredményt, tehát ennek a forgatókönyvnek meglehetősen alacsony a valószínűsége.

Tajvan inváziója: alacsony valószínűség

A nemzetközi közösség természetesen leginkább attól tart, hogy Kína közvetlenül Tajvant fogja megtámadni. Az offenzíva kezdeti szakaszában a Népi Felszabadító Hadsereg célja a tajvani haderő elszigetelése lenne elektronikus jelzavarás, precíziós rakétacsapások és kibertámadás alkalmazásával, hogy megzavarja vagy megsemmisítse Tajpej vezetés-irányítási, hírszerzési, felderítő és kommunikációs hálózatát.⁹⁴ A sziget elektronikus elszigetelése mellett a kínai haditengerészet egyidejűleg fizikailag is blokádot vonná Tajvant, és légi műveletekkel biztosítaná a teljes légi és tengeri uralmat a Tajvani-szorosban. Az átfogó légi- és rakétacsapásokkal megsemmisítenék a parancsnoki központokat, a radarberendezéseket, a légvédelmi eszközöket, a repülőgéphangárokat, a kifutópályákat és a raktárbázisokat. Ezt követően a Népi Felszabadító Hadsereg Haditengerészete a tengeri blokádot víziaknák telepítésével erősítené meg, a sziget körül tengeralattjárókat és felszíni hadihajókat alkalmazna a Tajvan partjai közelébe eső vizeken való járőrözésre, a szigettől távolabbi vizeket pedig repülőgépekkel biztosítanák. Az elsődleges cél Tajvan haditengerészetének és légierijének teljes megsemmisítése lenne.⁹⁵

A légi és tengeri uralom elérését követően a folyamatos légicsapások a fennmaradó part menti védelmet vennék célba, a partra szálló erők megérkezésének előkészítéseként. Az inváziós erők először a Kinmen-, Macu- és Pescadores-szigeteket foglalnák el – a már korábban tárgyalt módon –, hogy semlegesítsék Tajvan első védelmi vonalát.⁹⁶ Tajvan szigetéhez nyugat és észak felől érkeznének meg a partra szállni készülő erők, de a műveletet előbb heves tüzérségi tűz, légi- és rakétacsapások készítenék elő. Az akna- és akadálymentesítő műszaki egységek megtisztítanák a sziget partvonalát. A fő inváziós erők több hullámban szállnának partra, miközben légideszant-, illetve légirohamegységek és különleges műveleti erők légi fedezet mellett igyekeznének elfoglalni vagy elpusztítani a repülőtereket, kikötőket, hidakat, vasúti és közúti csomópontokat. A partraszállás utolsó lépése a hídfőállások megerősítése, valamint az elfoglalt kikötők, repülőterek és part menti területek előkészítése lenne a további erők fogadására.⁹⁷

⁹³ Lyon-Roi 2023: 9.

⁹⁴ Lonergan, Erica D. – Mueller, Grace B.: *What Are the Implications of the Cyber Dimension of the China-Taiwan Crisis?* [online], 2022. 08. 15. Forrás: cfr.org [2023. 07. 24.].

⁹⁵ Lyon-Roi 2023: 10.

⁹⁶ Chubb 2023.

⁹⁷ Lyon-Roi 2023: 11.

A kínai offenzíva utolsó szakasza városi és hegyvidéki hadműveleteket foglalna magában, amelyek célja a sziget feletti teljes ellenőrzés biztosítása. Ebben a fázisban nagymértékű kínai erősítés és utánpótlás érkezik Tajvanra a kontinensről az ellenőrzés alá vont és megerősített repülőterekre és kikötőkbe. A kínai haderő part menti raktár-bázisokat hozna létre, amelyek biztosítanák a megszálló erők folyamatos ellátását. A harci cselekmények magukban foglalják Tajpej és a nagyobb városok megszállását, katonai és közigazgatási létesítmények elfoglalását, valamint a keleti hegyvidéki területekre szorult megmaradt tajvani védelmi erők felmorzsolását. Az ellenőrzés alá vont területeken bevezetnék a szükségállapotot, valamint kognitív hadviselési módszerekkel, például propaganda terjesztésével és dezinformációs műveletekkel megkezdődne a lakosság ellenállási hajlandóságának megtörése.⁹⁸ Ezen a ponton már bátran ki lehetne jelenteni, hogy az offenzíva sikeres volt, habár a tajvani védelem teljes megsemmisítése feltehetően további heteket, hónapokat venne igénybe, nem is beszélve a földalatti ellenálló mozgalmak felszámolásáról, ami évekig, évtizedekig is eltarthat.

Ez a forgatókönyv a Kínai Népköztársaság számára ideális körülményeket mutatja be, figyelmen kívül hagyja többek között a Tajvani-szoros változókéony időjárás viszonyait, a tajvani erők hatékony hozzáférésgátló és területmegtagadó képességét, a tajvani válaszcsepés lehetőségét, a kínai haderő esetleges hibáit, illetve feltételezi az Egyesült Államok és térségbeli szövetségeseinek tétlenségét. Egy ekkora méretű katonai vállalkozás egyenletében annyira sok a változó és ismeretlen tényező, hogy a végeredmény kiszámítása lehetetlenné válik. Tekintve, hogy a siker nem garantált Peking számára, és egy kudarcba fulladt tajvani offenzíva jelentős véráldozat mellett óriási presztízvesztést jelentene a kínai politikai vezetőkre nézve, ami akár a Kínai Kommunista Párt uralmát is alááshatja, ennek a forgatókönyvnek meglehetősen alacsony a valószínűsége – legalábbis egyelőre.

Összegzés

A tanulmány megállapítása, hogy Tajvan pusztán saját haderejére támaszkodva nem lenne képes kellőképpen elrettenteni a Kínai Népi Felszabadító Hadsereg offenzíváját, azonban védelmi szempontból kedvező katonaföldrajzi jellemzői, illetve az Egyesült Államok és kelet-ázsiai szövetségeseinek közvetlen vagy közvetett katonai támogatása már elegendő lehet ahhoz, hogy visszatartsa Pekinget a támadástól, vagy akár vissza is verjen egy kínai partraszállási kísérletet, ahogy azt a CSIS és a CNAS amerikai think-tankek által 2022-ben lefolytatott hadijátékok szimulációi lemodellezték.

Az orosz–ukrán konfliktus 2014 és 2022 közti szakaszából, illetve a 2022. február 24-e óta zajló orosz offenzívából a Kínai Népköztársaság, Tajvan és az Egyesült Államok is levonhatta saját következtetéseit arra vonatkozólag, hogy e három fél milyen lépéseket tenne egy Tajvan ellen irányuló kínai offenzíva során, és hogyan tud egy erősebb megszálló hatalom ellen egy gyengébb fél hatékonyan védekezni a 21. században. Ugyan Ukrajna és Tajvan haderőbeli, politikai, földrajzi és gazdasági különbségei nem teszik lehetővé, hogy teljes

⁹⁸ Mantua, Janna: *China's Focus on the Brain Gives it an Edge in Cognitive Warfare*. [online], 2023. 07. 06. Forrás: irregularwarfare.org [2023. 07. 24.].

párhuzamot lehessen vonni kettejük között, de az már világosan látszik, hogy az Egyesült Államok és szövetségeseinek segítsége döntő tényező Ukrajna esetében, és döntő tényező lenne egy Tajvan ellen irányuló támadás esetén is. Fennáll ugyan a veszélye annak, hogy Peking az ukrajnai konfliktusból azt a következtetést vonta le, hogy az Egyesült Államok nem lesz hajlandó katonai beavatkozásra Tajvan érdekében egy atomhatalom ellenében. Az Egyesült Államoknak ezért szilárd álláspontra és egyértelmű kinyilatkoztatásokra van szüksége ahhoz, hogy világossá tegye Tajvan védelme melletti eltökéltségét Peking elrettentése érdekében, még akkor is, ha egy Tajvant fenyegető offenzíva esetén a Kínai Népköztársaság elleni azonnali hadüzenet helyett más megoldások kerülnének előtérbe.

Egyelőre Tajvan és Ukrajna jövője egyaránt bizonytalan, és az is kétséges, hogy a Kínai Népköztársaság az Oroszorszáéhoz hasonló agresszív utat követi-e majd. A tajvani kérdés megoldásához nagy fokú politikai előrelátásra és konstruktív diplomáciára lesz szükségük az érintett feleknek, ha nem akarják, hogy egy mindkét fél szempontjából költséges és kockázatos, globális katonai-politikai-gazdasági válság alakuljon ki „a világ legveszélyesebb befagyott konfliktusából”.⁹⁹ Mivel Kína a világ második, bizonyos mérőszámok szerint pedig a legnagyobb gazdasága, a globalizált világgazdaságba beágyazott államok egyike sem tudná elviselni Kína nemzetközi piacokról való leválásának következményeit. A szankciókat követő gazdasági válság világszerte politikai instabilitáshoz és zavargásokhoz vezethet, destabilizáló hatása akár a Kínai Kommunista Párt hatalmát is megingathatja. Elképzelhető, hogy az Oroszországgal szemben nemzetközileg széles körben megfogalmazott elítélő nyilatkozatokból és a súlyos gazdasági szankciókból Peking azt a következtetést vonta le, hogy nem éri meg erőszakkal megkísérelni Tajvan megszállását. Peking narratívájának ellenére a katonai erő alkalmazását Tajvanon a nyugati világ egyértelműen agressziónak fogja értelmezni, akárcsak Oroszország ukrajnai offenzíváját. Ilyen foratókönyv esetén várható, hogy Kínát bizonyos fokú gazdasági szankciókkal sújtánák a demokratikus elveket valló fejlett államok részéről, még ha ezek nem is érnék el az Oroszországgal szemben alkalmazott szankciók mértékét.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Baker, Peter – Cochrane, Emily: *Biden Speeds Up Military Aid to Ukraine, Drawing U.S. Deeper Into War*. [online], 2022. 05. 09. Forrás: nytimes.com [2023. 07. 22.].
- Barnes, Julien E. – Cooper, Helen – Schmitt, Eric: *U.S. Intelligence Is Helping Ukraine Kill Russian Generals, Officials Say*. [online], 2022. 05. 04. Forrás: nytimes.com [2023. 07. 22.].
- Bonenberger, Adrian: *Ukraine's Military Pulled Itself Out of the Ruins of 2014*. [online], 2022. 05. 09. Forrás: foreignpolicy.com [2023. 07. 22.].
- Cancian, Mark F. – Cancian, Matthew – Heginbotham, Eric: *The First Battle of the Next War: Wargaming a Chinese Invasion of Taiwan*. [online], 2023. 01. 09. Forrás: csis.org [2023. 07. 18.].
- Cheung, Eric: *Honduras Establishes Diplomatic Ties with China, Severs Them with Taiwan*. [online], 2023. 03. 26. Forrás: cnn.com [2023. 07. 04.].

⁹⁹ Kisvári Tamás: *Tajvan – a világ legveszélyesebb befagyott konfliktusa*. [online], 2021. Forrás: Felderítő Szemle 2021/4 [2023. 07. 13.] 122.

- Chubb, Andrew: *Taiwan Strait Crises: Island Seizure Contingencies*. [online], 2023. 02. Forrás: [asiasociety.org](https://www.asiasociety.org) [2023. 07. 23.].
- Chung, Lawrence: *Taiwan in Talks With Washington About Potential Weapons Stockpiles on or Near Island, Premier Confirms*. [online], 2023. 04. 23. Forrás: [scmp.com](https://www.scmp.com) [2023. 07. 19.].
- Collins, Liam: *In 2014, the 'Decrepit' Ukrainian Army Hit the Refresh Button. Eight Years Later, It's Paying Off*. [online], 2022. 03. 08. Forrás: [theconversation.com](https://www.theconversation.com) [2023. 07. 22.].
- Datt, Angeli – Huang, Jaw-Nian: *Beijing's Global Media Influence*. [online], 2022. Forrás: [freedomhouse.org](https://www.freedomhouse.org) [2023. 07. 19.].
- Dominhuez, Gabriel: *Is Taiwan the Next Ukraine? It's More Complicated*. [online], 2023. 02. 19. Forrás: [japantimes.co.jp](https://www.japantimes.co.jp) [2023.07.04.].
- EDITORIAL: Sharing Responsibility for Peace**. [online], 2023. 05. 24. Forrás: [taipetimes.com](https://www.taipetimes.com) [2023. 08. 11.].
- Erickson, Andrew – Collins, Gabriel: *Eight New Points on the Porcupine: More Ukrainian Lessons for Taiwan*. [online], 2022. 04. 18. Forrás: [warontherocks.com](https://www.warontherocks.com) [2023. 07. 19.].
- Fann, Ken – Bursi, Charles: *Protecting the Porcupine: Why Taiwan Matters*. [online], 2023. 04. 14. Forrás: [harvard.edu](https://www.harvard.edu) [2023. 08. 11.].
- Ferreira, Gustavo F. – Crielli, Jámia A.: *Taiwan's Food Resiliency—or Not—in a Conflict with China*. [online], 2023. 05. 19. Forrás: [armywarcollege.edu](https://www.armywarcollege.edu) [2023. 05. 19.].
- Hill, John: *Taiwan Defence Modernisation Spurs Spending*. [online], 2023. 04. 03. Forrás: [naval-technology.com](https://www.naval-technology.com) [2023. 07. 09.].
- Huntington, Samuel P. (2019): *A civilizációk összecsapása és a világtrend kialakulása*. Budapest: Európa, [1996].
- Ip, Cyril: *Beijing's Taiwan White Paper: The Messages for Home and Abroad*. [online], 2022. 08. 10. Forrás: [scmp.com](https://www.scmp.com) [2023. 07. 06.].
- Johnson, Jesse: *Pelosi Becomes Highest-Ranking U.S. Official To Visit Taiwan in 25 Years*. [online], 2022. 08. 03. Forrás: [japantimes.co.jp](https://www.japantimes.co.jp) [2023. 07. 09.].
- Karalekas, Dean: *Dashing Lines and Faking History: The Complicated History of Taipei's Maritime Claims*. [online], 2022. 06. 24. Forrás: [e-ir.info](https://www.e-ir.info) [2023. 07. 12.].
- Kelly, Andrew: *ANZUS and the Early Cold War*. [online], 2018. Forrás: [openedition.org](https://www.openedition.org) [2023. 07. 24.]. Online: <https://doi.org/10.11647/OBP.0141>
- Kisvári Tamás: *Tajvan – a világ legveszélyesebb befagyott konfliktusa*. [online], 2021. Forrás: Felderítő Szemle 2021/4 [2023. 07. 13.].
- Lendon, Brad: *China To Hold Live Ammunition Military Drills Around Taiwan as Pelosi Visits*. [online], 2022. 08. 02. Forrás: [cnn.com](https://www.cnn.com) [2023. 07. 09.].
- Loneragan, Erica D. – Mueller, Grace B.: *What Are the Implications of the Cyber Dimension of the China-Taiwan Crisis?* [online], 2022. 08. 15. Forrás: [cfr.org](https://www.cfr.org) [2023. 07. 24.].
- Lopes da Silva, Diego et al. : *Trends in World Military Expenditure, 2021*. [online], 2022. 04. Forrás: [sipri.org](https://www.sipri.org) [2023. 07. 17.]. Online: <https://doi.org/10.55163/DZJD8826>
- Lopes da Silva, Diego – Tian, Nan – Marksteiner, Alexandra: *Trends in World Military Expenditure, 2020*. [online], 2021. 04. Forrás: [sipri.org](https://www.sipri.org) [2023. 07. 17.]. Online: <https://doi.org/10.55163/JTFI7245>
- Lopez, C. Todd: *China May Draw Lessons From Russian Failures in Ukraine*. [online], 2022. 09. 08. Forrás: [defense.gov](https://www.defense.gov) [2023. 07. 04.].
- Lopez, German: *Is Taiwan Next?* [online], 2022. 03. 20. Forrás: [nytimes.com](https://www.nytimes.com) [2023. 07. 04.].
- Lyon, Peter – Michael, Roi: *Military Aggression Against Taiwan by the People's Republic of China (PRC)*. [online], 2023. április Forrás: [drdc-rddc.gc.ca](https://www.drdc-rddc.gc.ca) [2023. 07. 12.].
- Maizland, Lindsay: *Why China-Taiwan Relations Are So Tense*. [online], 2023. 04. 18. Forrás: [cfr.org](https://www.cfr.org) [2023. 07. 04.].
- Mantua, Janna: *China's Focus on the Brain Gives it an Edge in Cognitive Warfare*. [online], 2023. 07. 06. Forrás: [irregularwarfare.org](https://www.irregularwarfare.org) [2023. 07. 24.].
- Martin, Bradley et al.: *Implications of a Coercive Quarantine of Taiwan by the People's Republic of China*. [online], 2022. 02. 05. Forrás: [rand.org](https://www.rand.org) [2023. 07. 23.].
- McCurry, Justin: *China Missile Drills Around Taiwan a Threat to Regional Security, Says Japan PM*. [online], 2022. 08. 05. Forrás: [theguardian.com](https://www.theguardian.com) [2023. 07. 09.].
- McShane, Roger: *Will Taiwan be the Ukraine of Asia?* [online], 2022. 11. 18. Forrás: [economist.com](https://www.economist.com) [2023. 07. 04.].

- Mercy A. Kuo: *Cross-strait Crisis and Taiwan's National Identity*. [online], 2022. 09. 12. Forrás: thediplomat.com [2023. 07. 09.].
- Messmer, Marion: *The Interconnected Impacts of the Iraq War*. [online], 2023. 03. 23. Forrás: chathamhouse.org [2023. 07. 22.].
- Micallef, Joseph V.: *Why Taiwan Will Be at the Center of the China-US Rivalry*. [online], 2021. 01. 06. Forrás: military.com [2023. 08. 11.].
- Michaels, Daniel: *The Secret of Ukraine's Military Success: Years of NATO Training*. [online], 2022. 04. 13. Forrás: wsj.com [2023. 07. 22.].
- Milley, Mark A.: *China Could Have 1,000 Nuclear Warheads by 2030, Pentagon Says*. [online], 2021. 11. 03. Forrás: nytimes.com [2023. 07. 19.].
- Millson, Alex: *China's First White Paper on Taiwan Since Xi Came to Power — In Full*. [online], 2022. 08. 10. Forrás: bloomberg.com [2023. 07. 06.].
- Missiles of Taiwan*. [online], 2021. 08. 10. Forrás: csis.org [2023. 08. 11.].
- Morris, Lyle J. et al.: *Gaining Competitive Advantage in the Gray Zone: Response Options for Coercive Aggression Below the Threshold of Major War*. [online], 2019. Forrás: rand.org [2022. 05. 07.] 27–35. Online: <https://doi.org/10.7249/RR2942>
- Nachman, Lev – Hioe, Brian: *No, Taiwan's President Isn't 'Pro-Independence'*. [online], 2020. 04. 23. Forrás: thediplomat.com [2023. 07. 06.].
- Nanda, Prakash: *China's 'Big Troubles': Why Russian Invasion Of Ukraine Could Be Bad News For Beijing's Cloned Weapons Industry*. [online], 2022. 01. 31. Forrás: eurasiatimes.com [2023. 07. 19.].
- Overholt, William H.: *Ukraine Offers No Easy Lessons on Taiwan*. [online], 2022. 06. Forrás: globalasia.org [2023. 07. 17.].
- Teng, Pei-ju: *Protesters Rally in Taipei to Support Ukraine on Anniversary of Russia's Invasion*. [online], 2023. 02. 25. Forrás: focustaiwan.tw [2023. 07. 19.].
- Pettyjohn, Stacie – Wasser, Becca – Dougherty, Chris: *Dangerous Straits: Wargaming a Future Conflict over Taiwan*. [online], 2022. 06. 15. Forrás: cnas.org [2023. 07. 18.].
- Pomogács Péter: *A Kínai Népköztársaság által támasztott szűrkezőnás kihívások a Kelet-kínai- és a Dél-kínai-tengereken*. [online], 2022. Forrás: Felderítő Szemle 2022/1 [2022. 10. 28.] 49.
- Porter, Tom: *Putin Claimed a 400-Year-Old Map Proved Ukraine Isn't a Real Country, Not Noticing It Has 'Ukraine' Written on It*. [online], 2023. 05. 24. Forrás: businessinsider.com [2023. 07. 04.].
- Saballa, Joe: *US Sends 200 Troops to Train Taiwanese Soldiers: Report*. [online], 2023. 04. 18. Forrás: thedefensepost.com [2023. 07. 22.].
- Sacks, David: *What Is China Learning From Russia's War in Ukraine?* [online], 2022. 05. 16. Forrás: foreignaffairs.com [2023. 07. 19.].
- Samuels, Brett: *Biden: Direct Conflict between NATO and Russia Would be 'World War III'*. [online], 2022. 11. 03. Forrás: thehill.com [2023. 07. 19.].
- Schuman, Michael: *Is Taiwan Next?* [online], 2022. 02. 24. Forrás: theatlantic.com [2023.07.04.].
- Shambaugh, David: *A Matter of Time: Taiwan's Eroding Military Advantage*. [online], 2000, 23:2. Forrás: brookings.edu [2023. 07. 12.] 122–123. Online: <https://doi.org/10.1162/016366000560791>
- Singh, Mandip: *A Possible Strategy for the Defense of Taiwan*. [online], 2023. 06. 19. Forrás: isdp.eu [2023. 07. 12.] 1–2.
- Szilágyi Judit: The State of the Cross-Strait Affairs. In Neszmélyi György Iván (szerk.): *Changing Trade and Investment Relations of the Taiwanese Economy*. [online], 2022. Forrás: uni-bge.hu [2023. 07. 09.] 72–73.
- Taiwan Stocks Up on US Weapons Helping Ukraine Thwart Russia*. [online], 2022. 08. 31. Forrás: bloomberg.com [2023. 07. 19.].
- Teh, Cheryl: *Volodymyr Zelenskyy Has Survived 'More Than a Dozen' Assassination Attempts by Russian Agents, Says Presidential Aide*. [online], 2022. 03. 10. Forrás: businessinsider.com [2023. 07. 19.].
- The Taiwan Affairs Office of the State Council and The State Council Information Office: *The Taiwan Question and China's Reunification in the New Era*. [online], 2022. 08. Forrás: china-embassy.gov.cn [2023. 05. 21.] 3.; 5–6.; 11.; 14.
- The White House: *National Security Strategy*. [online], 2022b. Forrás: whitehouse.com [2023. 07. 22.].

- The White House: *Remarks by President Biden and Prime Minister Kishida Fumio of Japan in Joint Press Conference*. [online], 2022a. Forrás: whitehouse.com [2023. 07. 04.].
- Tian, Nan et al.: *Trends in World Military Expenditure, 2018*. [online], 2019. 04. Forrás: sipri.org [2023. 07. 17.] 2. Online: <https://doi.org/10.55163/UFDK7864>
- Tian, Nan et al.: *Trends in World Military Expenditure, 2019*. [online], 2020. 04. Forrás: sipri.org [2023. 07. 17.] 2.
- Tian, Nan et al.: *Trends in World Military Expenditure, 2022*. [online], 2023. 04. Forrás: sipri.org [2023. 07. 17.]. Online: <https://doi.org/10.55163/PNVP2622>
- Toosi, Nahal – Seligman, Lara: *The U.S. Overestimated Russia's Military Might. Is it Underestimating China's?* [online], 2022. 06. 15. Forrás: politico.com [2023. 07. 22.].
- Trofimov, Yaroslav – Wang, Joyu: *Taiwan's Impossible Choice: Be Ukraine or Hong Kong*. [online], 2023. 07. 05. Forrás: wsj.com [2023. 07. 24.].
- Twojowski, Bogdan: *China-Taiwan Relations and Their Implications for International Security*. [online], 2023. 02. 20. Forrás: btip.ka.edu.pl [2023. 07. 06.].
- United Nations: *Restoration of the Lawful Rights of the People's Republic of China in the United Nations*. [online], 1971. 10. 25. Forrás: digitallibrary.un.org [2023. 08. 11.].
- U.S.-China Economic and Security Review Commission: *2022 Report to Congress*. [online], 2022. 11. Forrás: uscc.gov [2023. 07. 09.] 592.
- U.S. Department of Defense: *Military and Security Developments Involving the People's Republic of China 2022. Annual Report to Congress*. [online], 2022. 10. 26. Forrás: defense.gov [2023. 02. 12.] 51; 165–167.
- U.S. Department of State: *Secretary Antony J. Blinken At a Press Availability*. [online], 2022. 08. 05. Forrás: state.gov [2023. 07. 09.].
- Vergun, David: *DOD Leaders Say Training Ukrainian Forces Is Paying Dividends*. [online], 2022. 05. 04. Forrás: defense.gov [2023. 07. 18.].
- Walker, Shaun: *Don't Panic: Why Ukraine Doesn't Like Western Talk of Imminent Attack*. [online], 2022. 02. 02. Forrás: theguardian.com [2023. 07. 22.].
- Wang, Fan: *Taiwan Extends Mandatory Military Service to One Year*. [online], 2022. 12. 27. Forrás: bbc.com [2023. 07. 09.].
- Waterhouse, James: *Ukraine war: Russia Claims Win in Occupied Ukraine 'Sham' Referendums*. [online], 2022. 09. 27. Forrás: bbc.com [2023. 07. 04.].
- Wilson, Alex: *China Asserts Jurisdiction Over Taiwan Strait, Shuns 'International Waters' Stance by US*. [online], 2022. 06. 14. Forrás: stripes.com [2023. 07. 09.].
- Yen, Hope: *CIA Chief: China Has Some Doubt on Ability To Invade Taiwan*. [online], 2023. 02. 26. Forrás: apnews.com [2023. 07. 04.].
- Yeo, Mike: *Taiwan Unveils Army Restructure Aimed at Decentralizing Military*. [online], 2021. 05. 17. Forrás: defensenews.com [2023. 07. 19.].
- Zhen, Liu: *China Insists It Has Sovereign Rights Over Taiwan Strait*. [online], 2022. 06. 13. Forrás: scmp.com [2023. 07. 09.].
- Zweig, David: *Will Taiwan be the Next Ukraine?* [online], 2022. 03. 14. Forrás: politico.eu [2023. 07. 04.].